

TC
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI BANKACILIK VE FİNANS
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**BURKINA FASO'DA MİKRO FİNANS
KURUMLARI**

Yüksek Lisans Tezi

ALİ SAVADOĞO

1150Y75207

Danışman: Prof. Dr. A. Bülent PAMUKÇU

İstanbul, Mayıs 2014

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLDİMLER ENSTİTÜSÜ

ONAY SAYFASI

Yüksek lisans öğrencisi Ali Savadogo' in "Burkina Faso'da mikro finans kurumları" konulu tez çalışması jürimiz tarafından Uluslararası Bankacılık ve Finans Yüksek Lisans tezi Olarak
(oybirliği / Oyçokluğu ile başarılı bulunmuştur.

Adı- Soyadı

İmza

Tez Danışmanı: Prof. Dr. A. Bülent PAMUKÇU

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Yusuf TUNA

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. H. ERBOY

Hazırlamış olduğum tez özgün bir çalışma olup YÖK ve İTİCÜ Lisansüstü yönetmeliklerine uygun olarak hazırlanmıştır. Ayrıca, bu çalışmayı yaparken bilimsel etik kurallarına tamamıyla uyduğumu; yararlandığım tüm kaynakları gösterdiğimi ve hiçbir kaynaktan yaptığım ayrıntılı alıntı olmadığını beyan ederim. Bu tezin ihtiva ettiği tüm hususlar şahsı görüşüm olup İstanbul Ticaret Üniversitesi'nin resmi görüşünü yansıtmamaktadır.

Ali Savadogo

ÖZET

Burkina Faso'da mikro finans,1980'li yıllarda ortaya çıkmıştır. Mikro finansın gelişmesi; ülkenin fakirliği ve bankacılık sisteminin durumu gibi iki ana faktöre bağlıdır. Burkina Faso'nun ekonomisi tarım ve madencilığe dayanmaktadır. Nüfusun %80'i tarım sektöründe çalışır. Burkina Faso'nun 2011 yılındaki kişi başına düşen Gayri safi yurtiçi hasıla (GSYİH)'si 613\$ ile, dünya sıralamasındaki en düşük olan GSYİH'lerden biridir. Burkina Faso'da GSYİH'nın %31'ini tarım sektörü sağlamaktadır, finansal erişim oranı %18 civarındadır. 2009 yılında yoksulluk sınırı altında yaşayan bireylerin oranı, %43,9'tu.

Burkina Faso'nun mikro finans sektörü 156 mikro finans kurum (MFK)'den oluşmaktadır. Ancak sektörün kredi ve tasarrufun %75'ine tek MFK olan Reseau des Caisses populaires du Burkina (RCPB) sahiptir. MFK'ların kredi kalitesi ve karlılık durumu yeterince iyi olmasına karşın, mikro finansın yoksullukla mücadele çerçevesinde etkin olması için tarım kredisinin çoğaltılması gerekmektedir. Tarım kredisinin güvenli olması için devlet garantisi veya grup kredi sistemi uygulanabilir. Ayrıca leasing yöntemi ve İslami finans mekanizmasının kullanılması faydalı olabilir.

Anahtar Kelime: Mikro finans, Mikro finans kurumu, Mikro kredi, Riskli portföyü (PAR) , Mikro tasarruf, Mikro sigorta, Yoksulluk.

ABSTRACT

Microfinance has started in Burkina Faso in 1980. The development of microfinance depends to two factors, the level of poverty in the country and banking situation which can't reach more people. The economy of Burkina Faso based on agriculture and mining. In the 2011 the gross domestic product (GDP) was \$613 and it's one of lower GDP in the world. The agriculture represent %31% of the GDP and occupies 80% of the working population. In Burkina Faso the financial inclusion rate is about 18% and the poverty rate was 43,9% in 2009. There are 156 microfinance institutions (MFI) which provide financial services to the poor peoples. But %75 of the save and microcredit is effectuated by one MFI which is the Reseau des Caisses populaires du Burkina (RCPB). The profitability and the portfolio quality of MFI are good. Microfinance to be more efficient, the agricultural credit must be increased. In this case government guarantee or group credit can be implicated to ensure the security of the credit. Moreover, the using of leasing technical and some Islamic Finance instruments could be advantageous.

Key words: Microfinance, microfinance institution, microcredit, micro save, micro insurance, portfolio at risk (PAR), Return at asset (ROA),

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
TABLO LİSTESİ	vii
ŞEKİL LİSTESİ	viii
KISALTMALAR	ix
GİRİŞ	1
1. MİKRO FİNANS TEORİSİ	5
1.1. Tanımlar	5
1.1.1. Mikro Finans	5
1.1.2. Mikro Kredi	5
1.1.3. Mikro Finans Kurumları	6
1.2. Mikro Finans Tarihçesi	6
1.3. Mikro Finans Prensipleri	7
1.4. Mikro Finans Kuruluşlarının Modelleri	10
1.5. Mikro Finans Kurumlarının Faaliyetleri	13
1.5.1. Tasarruf Toplama	14
1.5.2. Kredi	15
1.5.3. Mikro Sigorta	16
1.6. Mikro Finansta Leasing ve İslami Finans	17
1.7. Mikro Finansın Etkileri	18
1.7.1. Mikro Finansın Ekonomik Etkileri	19
1.7.2. Mikro Finansın Sosyal Etkileri	19
2. DÜNYADA MİKRO FİNANS UYGULAMASI	21
2.1. Dünyada Yoksulluk Durumu	21
2.2. Dünyada Finansal Erişim Durumu	22
2.3. Dünyada Mikro Finans Sisteminin Genel Görünümü	24
2.4. Afrika’da Mikro Finans Uygulamaları	26
2.5. Latin Amerika’da Mikro Finans Uygulamaları	29
2.6. Asya’da Mikro Finans Uygulamaları	31
2.7. Gelişmiş Ülkelerde Mikro Finans Uygulamaları, Fransa ve ABD Örneği	35
2.7.1. Fransa’da Mikro Finans Uygulamaları	35
2.7.2. ABD’de Mikro Finans Uygulamaları	36

3. BURKINA FASO'DA MİKRO FİNANS UYGULAMASI	37
3.1. Ülkenin Durumu	37
3.1.1. Ekonomik Durumu.....	37
3.1.2. Sosyal Durumu.....	39
3.2. Bankacılık Sektörü.....	42
3.3. Mikro Finans Sektörünün Organizasyonu.....	45
3.3.1. Hukuki Yapısı	45
3.3.2. Kontrol Sistemi	45
3.4. Burkina Faso'da MFK'ların İşleyişi ve Yönetimi.....	46
3.4.1. MFK Kurulması	46
3.4.2. Mikro Finans Kurumlarının Yönetim Yapısı.....	47
3.5. Mikro Finans Kurumlarının Kredi Politikası	48
3.5.1. Kredi Sınıflandırması.....	48
3.5.2. MFK'larda Kredi Türleri.....	49
3.5.3. MFK'ların Kredi Yönetimi	50
3.5.4. Mikro Kredi Kredilendirme Süreci	50
3.5.5. Kredinin İzlemesi ve Kredi Sorunlarının Yönetimi	51
3.6. MFK'ların Faaliyetlerinin Analizi	52
3.6.1. MFK Türleri	52
3.6.2. MFK Sayısının Gelişmesi	53
3.6.3. Bölgelere Göre MFK'ların Müşterilerin Sayısı (EK 3).....	54
3.6.4. Müşterilerin Analizi	55
1.1.1. Tasarruf ve Kredi Durumu	57
1.1.2. Takipteki Kredi ve Riskli Portföyü	60
1.1.3. Tarım Sektörüne Yönelik Mikro Finansman	62
1.2. Finansal Durumu ve Mikro Finans Sektörünün Güçlü ve Zayıf Yanları, Fırsatları ve Tehditleri Analizi	62
1.2.1. Bilanço ve Gelir Tablosu Durumu	63
1.2.2. Rasyoların Analizi.....	63
1.2.3. Burkina Faso'da Mikro Sektörünün Güçlü ve Zayıf Yanları – Fırsatları ve Tehditleri Analizi	65
SONUÇ VE ÖNERİLER	68
KAYNAKÇA	77

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. 1990 – 2008 Yılları Arasında Bölgelere Göre Yoksulluk Oranları (günlük 1,25 dolar USD altında gelir ile yaşayan kişilerin % si)	22
Tablo 2. 2011 Yılında Mikro Finans Göstergeleri	24
Tablo 3. 2011 Bölgelere Göre Ortalama Kredi	25
Tablo 4. 31.12.2011 Yılında MFK ve Müşteri Sayısı	25
Tablo 5. 1997 ile 2011 Yıllar Arasında Müşteri ve Yoksul Müşteri Sayısı Gelişmesi	26
Tablo 6. Afrika’da Bölgelere göre MFK’ların Çeşitlendirmesi: MIX (Microfinance Information Exchange)’ta Raporlarını Yayınlayan MFK (2007).....	27
Tablo 7. Afrika’da MFK’ların Türlerine Göre Tasarruf Sahibi ile Borçluların Sayısı (binlik).....	28
Tablo 8. Latin Amerika’da Mikro Finans Göstergeleri 2008	30
Tablo 9. Bölgelere Göre En Yoksul Müşteri Oranları.....	32
Tablo 10. Kişi Başı GSYİH Gelişmesi.....	38
Tablo 11. GSYİH Büyüme Oranı Gelişmesi	39
Tablo 12. Yoksulluk Oranı Değerleri	40
Tablo 13. Yerleşim Alanına Göre Yoksulluk Oranı Değerleri.....	40
Tablo 14. Bölgelere Göre Elektrik Erişim Oranı.....	41
Tablo 15. UEMOA Ülkelerin Bankacılık Hizmetlerine Erişme Oranı.....	42
Tablo 16. Burkina Faso’daki Bankaları.....	43
Tablo 17. Fon Kullanımı- Fon Kaynağı	44
Tablo 18. Kredi Kullanımı	44
Tablo 19. Süreye Göre Kredi Sınıflandırma.....	49
Tablo 20. Karşılıdığı İhtiyaca Göre Kredi Sınıflandırma	49
Tablo 21. MFK Türleri	52
Tablo 22. Mevduat Türleri (%)	58
Tablo 23. 2007 ile 2008 Yılında Mevduat Payına Göre En Önemli MFK’ların Sıralaması	58
Tablo 24. 2007 ile 2008 Yılında Kredi Payına Göre En Önemli MFK’ların Sıralaması	59
Tablo 25. Vadeye Göre Kredi Dağılım (%)	60
Tablo 26. Rasyoların Hesaplama Sonucu.....	63

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. Formel Finansal Kurumlarda Hesaba Sahip Olan Yetişkinler (%).....	23
Şekil 2. Bölgelere Göre Kredi ve Tasarruf Durumu	29
Şekil 3. Latin Amerika’da MFK’ların 2007 ve 2012.....	31
Şekil 4. Sektöre Göre Kredi Dağılım.....	33
Şekil 5. Doğu Asya ve Pasifik 2003-2008 Riskli Portföyünün Değişimi	34
Şekil 6. Güney Asya 2003-2008 Riskli Portföyünün Değişimi	34
Şekil 7. GSYİH’da Ekonomik Sektörlerin Payı	38
Şekil 8. MFK Sayısının Gelişmesi.....	53
Şekil 9. Bölgelere Göre MFK ve Şubelerin Dağılımı	54
Şekil 10. Müşteri Türleri.....	55
Şekil 11. MFK’ların Müşterilerinin (hesap sayısı) Gelişmesi	55
Şekil 12. Bölgelere Göre Mikro Finans Hizmetlere Erişim Oranları.....	56
Şekil 13. Tasarruf Gelişmesi.....	57
Şekil 14. Kredi Gelişmesi	59
Şekil 15. Takipteki Kredilerin Gelişmesi.....	61

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
a.g.e	: Adı Geçen Eser
a.g.m	: Adı Geçen Makale
BCEAO	: Batı Afrika Devletleri Merkez Bankası
BM	: Birleşmiş Milletler
BPR	: Endonezya Halk Kredi Bankası
CGAP	: Yoksullara Yardım ve Dayanışma Grubu
FCFA (XOF)	: Francs de la Communauté Financière Africaine
GSYİH	: Gayri Safı Yurtiçi Hasıla
İGE	: İnsani Gelişme Endeksi
INSD	: Institut National de la Statistique et de la Demographie
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme
MFK	: Mikro Finans Kurumları
MIX	: Microfinance Information Exchange
ONEA	: Office Nationale de l'Eau et de l'Assainissement
RCPB	: Reseau des Caisses populaires du Burkina
ROA	: Aktif Karlılık Oranı
ROE	: Öz sermaye Karlılık Oranı
ROSCA	: Döner Tasarruf ve Kredi Birlikleri Modeli
S.	: Sayfa
SCADD	: Strategie de Croissance Accelerée et de Developpement Durable
STÖ	: Sivil Toplum Örgütleri
UEMOA	: Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliği
UNDP	: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
USD	: Amerikan Doları

GİRİŞ

Günümüzde dünya küreselleşmektedir. Teknoloji alanında yaşanan gelişmeler beraberinde ekonomik ve sosyal gelişmeleri getirmiştir. İnsanların yaşam standartları daha iyi bir seviyeye yükselmiştir. Yalnız bu gelişmeler ülkeler arasında farklılık göstermektedir.

Kuzey Amerika ve Avrupa ülkelerinde gelişme yüksek seviyelerdeyken geri kalan ülkeler aynı seviyeyi yakalayamamıştır (örnek olarak: Afrika ve Güney Asya ülkeleri).

Ülkeler ekonomik durumlarına göre üç gruba ayrılırlar: Gelişmiş ülkeler, gelişmekte olan ülkeler ve yoksul (az gelişmiş) ülkeler. Az gelişmiş ülkelerin belirgin özelliklerinden birisi yoksulluktur.

Son yıllarda dünyadaki genel fakirlik oranında azalma görülmesine rağmen, yine de birçok insan yoksulluk ile karşı karşıyadır. Dünya Bankasının 2008 raporlarına göre dünyadaki fakirlik oranının dağılımı şöyledir;

Nüfusun %22 'si yani 1.29 milyar insan günlük 1.25 doların altında bir değerle yaşamını sürdürmektedir. Bu oran 1990 yılında %43 (1.91 milyar) ve 1981 yılında %52 (1.94 milyar) idi. Aynı raporda bölgelere göre fakirlik seviyelerinin farklı olduğu tespit edilmiştir. Örneğin Doğu Asya'nın 1981 yılındaki yoksulluk oranı %77'den 2008 yılında %14' e düşmüşken, Afrika'da sahra altı ülkelerde aynı dönemde yoksulluk %51,5'den sadece %47,5' e gerilemiştir.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), kendine has yoksulluk değerlendirme metodu ile ülkelerin yoksulluk sıralamasını çıkarmaktadır. Sıralama kriteri 1990 yılına kadar kişi başı gayri safi milli hâsıla iken daha sonra İnsani Gelişme Endeksi (İGE) kullanılmıştır. Bu endeksin hesaplanmasında kişi başına gayri safi yurtiçi hâsıla ve yetişkin okuryazar oranı gibi ekonomik ve sosyal kriterleri göz önüne almıştır.

İGE endeksi insanların refah seviyesine göre hesaplanmaktadır. İGE sıralamalarında, gelişmiş ülkeler ön sıralarda yer alırken fakir ülkeler sıralamada gerilerde yer almaktadır. Sonuç olarak ekonomik gelişme, bireylerin refah seviyesi ile doğru orantılıdır.

Yoksulluk, günümüzde önemli mücadele konularından birisidir. Bu sebeple Birleşmiş Milletler 2000 yılında Binyıl Kalkınma Hedefleri belirlemiştir. Bu hedefler doğrultusunda oluşturulan 8 maddenin 2015 yılına kadar gerçekleştirilmesi planlanmıştır. 8 hedeften birincisi: Aşırı yoksulluğun ve açlığın ortadan kaldırılmasıdır.

Uluslararası anlamda yoksullukla mücadelenin bir yolu mikro finansdır. Mikro finans, finansal hizmetlere erişemeyen yoksulluk sınırında olan bireylere yönelik oluşturulan finansal sistemdir. Dünyada yaklaşık olarak 2,5 milyar yetişkin, finansal hizmetlerden faydalanamamaktadır. Oysaki finans sektörü, ekonomi ve insan yaşamı üzerinde önemli bir rol oynamaktadır.

Bankalar ve finansal kuruluşlar finans sektöründe önemli bir yere sahiptir. Bankalar fon sahipleri yani tasarruf sahipleri ile fon ihtiyacı olanlar arasında aracılık işlemleri yaparak ekonominin finansmanını sağlar.

Finansal sektör ile reel sektör arasında doğrusal bir ilişki vardır. Dolayısıyla finansal sektörün reel sektörü pozitif etkilemesi beklenmektedir. Finansal sektörde yaşanan kırılmalıklar yani krizler reel sektörü olumsuz etkilemektedir. Örneğin 2007 yılında ABD’de yaşanan kriz, finansal kriz olarak ortaya çıkmış ve sonrasında diğer sektörleri de etkileyerek küresel ekonomik kriz haline gelmiştir.

Az gelişmiş ülkelerde bankacılık sistemi çok etkin değildir. Yoksulluk sınırında olanlar, düşük gelir seviyesine sahip olanlar ve KOBİ’ler bankacılık hizmetlerinden etkin bir şekilde faydalanamamaktadır. Bankalar daha yüksek kazanç elde edebilecekleri müşterilere yönelmektedir. Bu sebeple gelir seviyesi düşük birey ve işletmelere yönelik mikro finans ortaya çıkmıştır. Mikro finansın temeli ve önemli bir faktörü mikro kredilerdir. Günümüzde mikro kredilerin yoksulluk ile mücadelede önemli bir araç olduğu kabul edilmiştir. Birleşmiş Milletler 2005 yılını uluslararası mikro kredi yılı olarak ilan etmiştir. Ayrıca 2006 yılı Nobel barış ödülü, mikro finans kurumu kurucusu Bangladeşli Muhammed Yunus ‘a verilmiştir.

Dünyadaki yoksul ülkelerden bir tanesi de Burkina Faso’dur. Nüfusun %43’ü yoksuldur, %70 kırsalda yaşamaktadır ve %80’i de tarım ile geçimini sürdürmektedir. Ülke ekonomisine katkı, tarım ve madencilikte sağlanır. İnsanların çoğu finansal hizmetlere erişememektedir. Halkın %80’i tarım sektöründe olmasına rağmen, bankaların yıllık kredilerinin yalnızca %3’ü bu sektöre gitmektedir. 1980’li yıllarda

oluşturulan ve 1990'lı yıllarda gelişen mikro finans sistemi, günümüzde yoksullara, yararlı hizmetler sunmakta ve finans sisteminde önemli rol oynamaktadır. Bu çalışmanın amacı Burkina Faso'da mikro finans sistemini ve mikro finans kurumlarını analiz etmektir. Bu sebeple aşağıdaki sorular sorulmuştur:

Burkina Faso'da neden mikro finans sistemi gelişmiştir?

Burkina Faso'da mikro finans sektörü nasıl organize olmuştur?

Mikro finans kurumları nasıl işlemektedir?

Mikro finans yoksullukla mücadele için bir araç mıdır?

Bu araştırmam aşağıdaki hipotezleri test etmeyi hedeflemektedir.

- ✓ Mikro finans yoksullukla mücadelenin bir aracıdır.
- ✓ Burkina Faso'da Mikro finansın gelişmesi, ülkenin yoksulluk seviyesi ve bankacılık sisteminin durumuna bağlıdır.
- ✓ Mikro finans kurumları (MFK) yoksullara yönelik uygun finansal ürünleri arz etmektedir.
- ✓ Burkina Faso'da Mikro finans kurumları finansal ve yönetsel sorunlar yaşamaktadır.
- ✓ Burkina Faso'da Mikro finans kurumları tarım sektörünü düşük oranda finanse etmektedir.

Bu çalışma üç ana bölümüne ayrılmıştır.

Birinci bölüm mikro finans ile ilgili genel bilgiler sunmaktadır. Bu bölümde mikro finans, mikro kredi, mikro finans kurumu gibi kavramlar tanımlanmaktadır. Ayrıca mikro finansın tarihçesi, MFK faaliyetleri ve mikro finansın beklenen etkiler anlatılmaktadır.

İkinci bölümde mikro finansın dünyadaki genel görünümü ele alınmıştır. Dünyada farklı bölgelerdeki mikro finans uygulamaları anlatılmıştır. Bu bölümde dünyada yoksulluk durumundan ve finansal erişiminden bahsedilmiştir.

Üçüncü bölümde; Burkina Faso'da mikro finansal gelişmenin temel unsurları yani ülkenin ekonomik durumu ve insanların yoksulluk oranı, bankacılık sisteminin etkisizliği ve bu sebeple insanların finansal sistemden uzaklaşması ele alınmıştır.

Mikro Finans sistemin organizasyonu, denetimi ve kontrolü de incelenmiştir. Burkina Faso'daki MFK'ların işleyişi ve yönetimi, onların organizasyonu ve yönetim sistemleri incelenmiştir. Ayrıca Burkina Faso'daki MFK'ların faaliyetleri ve finansal durumu analize edilmiştir.

Bu açıdan MFK'ların aktif karlılık oranı (ROA) ve öz sermaye karlılık oranı (ROE) yanı sıra kredi kalitesini dikkate alarak finansal durumları analize edilmiştir. Ayrıca Burkina Faso mikro finans sektörünün güçlü ve zayıf yanları, fırsatları ve tehditleri analize edilmiştir.

1. MİKRO FİNANS TEORİSİ

Mikro finans, gelişme iktisadi yaklaşımıdır ve düşük gelir grubu ile yoksulların finansal hizmetlerden yararlanmalarını hedeflemektedir. Mikro finans az gelişmiş ülkelerde yoksullukla mücadelenin aracı olduğu için günümüzde önemli bir araştırma konusu olmuştur. Bu çalışmada, öncelikle mikro finans ile ilgili genel bilgiler anlatılmıştır.

1.1. Tanımlar

1.1.1. Mikro Finans

Mikro finans, bankacılık sistemine ve resmi finansal kuruluşların finansal hizmetlerine erişmeyen yoksul ve düşük gelir grubuna finansal hizmetleri (tasarruf, kredi, sigorta) sunulmasıdır¹. Diğer deyişle mikro finans, yoksulların ihtiyaçlarına karşılık olarak üzere ve durumlarına göre uygun programları kullanarak onlara düşük miktar kredi kullandırılmasını ifade etmektedir². Mikro finans gelişmiş ülkeler dâhil olmak üzere tüm ülkelerde uygulanmaktadır. Gelir seviyesi düşük olan az gelişmiş ülkelerde daha çok kullanılmaktadır.

Mikro finans ekonomik ve sosyal hedeflere sahiptir. Bu hedefler arasında finansal hedefler de önemlidir, çünkü mikro finans kurumların sürdürülebilir olması ve kar elde etmesi gerekmektedir. Mikro finans, mikro kredi dışında tasarruf ve sigorta gibi ürünleri de kapsamaktadır.

1.1.2. Mikro Kredi

Mikro kredi, mikro finansın esas faaliyetidir. Mikro kredi, yoksullara düşük hacimli ve kısa vadeli (kredinin süresi 12 aydan daha az) krediyi ifade etmektedir³. Mikro kredi mikro girişimcilere yönelik finansman sistemi olup tüm ekonomik sektörlerle ilgilenmektedir. Örneğin tarım, hayvancılık, el sanatları ve atölyeler.

¹ Joanna Ledgerwood, Microfinance handbook : An Institutional and financial perspective, te World bank, S.6

² Ajaz Ahmed khan, Islamic Microfinance, Theory, Policy and practice, S.1

³ Ajaz Ahmed khan, a.g.e, S. 6

Mikro kredi bireylere ve gruplara verilir. Mikro kredi genellikle işletme sermayesi ihtiyacının, hammadde ve malzeme alımının, imalat için gerekli sabit teçhizatının finansmanını sağlamaktadır.

1.1.3. Mikro Finans Kurumları

Mikro finans kurumları (MFK) yoksullara ve düşük gelir gruplarına finansal hizmet (tasarruf, kredi, sigorta) sunan kurumlardır. Birçok MFK grup eğitimi, özgüven gelişimi, finansal kültürü için eğitimi ve yönetimi kapasitesi gibi sosyal hizmetleri sunmaktadır⁴.

Mikro finans kurumları anonim şirket, limitet şirketi, kooperatif veya birlik şeklinde kurulabilir. Dünyada yaklaşık olarak on bin (10 000) MFK bulunmaktadır⁵.

1.2. Mikro Finans Tarihçesi

Mikro finans tarihi uzun yıllar önceye dayanmaktadır. 1800’li yıllarda Avrupa’da çeşitli ve daha formel mevduat kuruluşları ve kredi kuruluşları ortaya çıkmıştır. Bu tür kuruluşlar ilk önce kırsaldaki ve şehirdeki yoksulları hedeflemiştir. Bu kurumlar; Halk Kredi Bankası, Kredi Birliği, Mevduat ve Kredi kooperatifler olarak bilinmektedir. Kredi Birliği kavramı Friedrich Wilhem Raiffeisen ve yardımcılarının tarafından geliştirilmiştir. 1870’ten itibaren Kredi Birliği sistemi tüm Almanya’ya ve diğer Avrupa ülkelere ve Kuzey Amerika’ya hızlıca yayılmaya başlamıştır. 1895 yılında Endonezya’da, Endonezya Halk Kredi Bankası kurulmuştur (BPR). 1900’li yıllarda buna benzeyen modeller ortaya çıkmıştır. 1950 ile 1970 yıllar arasında hükümetler ve mali destek verenler, küçük ve marjinal çiftçilere üretimleri ve gelirleri arttırmak için tarım kredisi vermeye başlamıştır⁶. Ancak 1970’li yıllardan sonra günümüzdeki haline gelmiştir.

MFK ilk ortaya çıktığı dönemlerde grup kredileri tercih ediliyordu. Finansal hizmetleri sivil toplum kuruluşları sağlıyordu ve devlet tarafından destekleniyordu. İlk mikro

⁴ Joanna Ledgerwood, A.g.e, S.1

⁵ http://www.epargnesansfrontiere.org/Articles_c-1-s-41 (erişim, 18.07.2013)

⁶ <http://www.globalenvision.org/library/4/1051>, (erişim 16.12.2013)

finans kurumu olan Grameen Bank, Bangladeşli Profesör Muhammed Yunus tarafından 1976'de kurulmuştur. Muhammed Yunus, bambu ağacından tabure yapan bir kadının, hammadde temini için kaynak bulmayıp tabure satıcısına borçlandığını ve ona ürettiklerini düşük fiyatla satmak zorunda kaldığını tespit etmiştir. Muhammed Yunus, kadına, ihtiyacı olan 27 \$ 'ı kendisi vermiştir. Böylece kadının daha yüksek kar elde etmesi amaçlanmıştır. Yunus benzer şekilde, köydeki diğer kadınlara da destek olmuş. Gramken bank hizmetlerinin ilk adımını atmıştır⁷.

1990'lı yıllarda büyük MFK kuruluşuyla mikro finans sistemi yüksek seviyelere ulaşmıştır. Finansal rantabilite sağlması MFK'ların esas hedefi olmuştur. Bu dönemde MFK'ları finanse eden kurumlar ortaya çıkmıştır⁸. Günümüzde Birleşmiş Milletler (BM) devletler ve sivil toplum kurumları mikro finans sistemini desteklemektedir.

1.3. Mikro Finans Prensipleri⁹

Mikro finans prensipler CGAP (Yoksullara Yardım ve Dayanışma Grubu) tarafından hazırlanmıştır. CGAP 28 kamu ve ve özel kalkınma kurumunu oluşturulmaktadır ve yoksulların finansal hizmet erişimini genişletmek için çalışmaktadır. Bu prensipleri 10 Haziran 2004 Sea Island Georgie'de gerçekleşmiş olduğu G8 zirvesinde onaylanmıştır.

Yoksulların sadece kredi değil bir takım finansal hizmetlere ihtiyaçları vardır.

Herkes gibi yoksulların uygun, esnek ve ulaşılabilir çeşitli finansal hizmetlere ihtiyaçları vardır. Durumlara göre, sadece kredi değil tasarruf, para transferi ve sigorta hizmetlerine ihtiyaçları vardır.

Mikro finans yoksullukla mücadele için güçlü bir araçtır.

⁷ <http://www.microworld.org/fr/about-microworld/propos-du-microcr%C3%A9dit> (erişim,15.08.2013)

⁸ Emmanuelle Javoy, La Finance durable a-t-elle un avenir durable?, la perspective du microcrédit, Planetfinance, 2011,

⁹ <http://www.cgap.org/sites/default/files/CGAP-Consensus-Guidelines-Key-Principles-of-Microfinance-Jan-2004.pdf>, (erişim 20.11.2013)

Finansal hizmetlere erişim, yoksulların varlıklar oluşturulmasını, gelirlerinin artmasını ve yoksulluklarının azalmasını sağlar. Mikro finans yoksullara, gündelik bir yaşam yerine geleceğe yönelik planlı gıda, konut, sağlık ve eğitim için yatırım olanağı sağlar.

Mikro finans yoksul insanlara hizmet eden finansal sistem kurmak demektir.

Birçok gelişmekte olan ülkede, yoksul insanlar nüfusun büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Fakat bankalar tarafından en az hizmet görenler de bu yoksul kesimdir. Birçok ülkede mikro finans marjinal bir sektör olarak görülmekte ve devletlerin veya sosyal yatırımcıların ilgileneneği kalkınma hamlesi olarak algılanır.

Mikro finansın geniş kitlelere ulaşması için sürdürülebilir bir finansal yapı gerekir.

Yoksul insanların çoğu, kendilerine yakın güçlü finansal aracı olmadığından dolayı finansal hizmetlere erişememiştir. Mikro finans kurumları maliyetlerinin karşılamaı gerekir. Böylece hizmetlerin devam ettirmeye sağlayabilirler. Sürdürülebilirliğe ulaşmak için işlemlerin maliyetini düşürülmesi, müşterilere iyi hizmetleri ve ürünleri sunulması ve bankalara erişmeyen yoksullara ulaşmak için yeni metotları bulunması demektir.

Mikro finans bir nevi kalıcı yerel finansal kuruluşlar kurmaktır. Yoksul insanlar için sürekli finansal hizmet sağlamak için güçlü yerel mikro kuruluşlar oluşturmaktır. Bu kuruluşlar yerel tasarrufu toplayabilmeli, kredi geliştirmeli ve çeşitli hizmetleri sunmalı. Mikro finans kuruluşlar ve sermaye piyasaları olgunlaştıkça kamu ve finansörlerin ve kalkınma bankalarının finansmanı bağımsız olacaktır.

Mikro kredi her zaman sorunların cevabı değildir.

Mikro kredi her durumda veya her kişi için uygun değildir. Aşırı yoksullukta ve açlıkta yaşayan insanlar krediler yararlanmadan önce başka desteklere ihtiyaçları var. Birçok durumda, diğer destekler yoksulluk sorununa daha etkin çözümler olabilir. Örneğin, küçük ölçekli bağışlar, iş ve eğitim programları.

Faiz oranı tavan değerleri fakir insanların finansal hizmetlere erişmesini engel olabilir.

Küçük miktar kredi vermek az büyük miktar kredi vermekten daha maliyetlidir. Mikro kredi verenler ortama bankaların faiz oranlarından daha yüksek faiz oranı uygulayabilseler de masraflarını karşılayamazlar. Böylece büyümeleri ve sürdürülebilirlikleri sınırlı olur. Hükümetler faiz oranları düzenlenirken verimli mikro kredi sağlamak faiz oranları çok düşük seviyelerde tutmaktadırlar. Ancak mikro kredi verenler etkin olmayan işlemlerinden kaynaklanan maliyetleri faiz oranı olarak kredi alanlara yansıtmalı.

Hükümetin görevi finansal hizmetleri doğrudan sağlamak değil erişim için uygun ortamı sağlamaktır.

Hükümetler yoksul insanlara finansal hizmeti teşvik eden ve aynı zamanda birikimleri koruyan politikalar oluşturmalıdır. Hükümetler makroekonomik istikrar sağlamalı, faiz oranı tavan değerleri belirlemekten kaçınmalı ve sürekliliği sağlamayacak sübvansiyon edilmiş ve yüksek temerrütlü kredi programlarıyla piyasaları bozmaktan uzak durmalıdır. Aynı zamanda hükümetler yolsuzlukla mücadele ederek, girişimciler için uygun iş ortamı oluşturarak, piyasaların ve altyapıların erişimini sağlayarak yoksulların finansal hizmetlerin erişimini temin etmektedir. Bazı durumlarda, başka finans kaynağı olmadığına ulusal fonları sağlam MFK'lar için teminat olabilir.

Bağış niteliğindeki fonları özel sermaye tamamlamalı, özel sermaye ile rekabet etmemelidir.

Mali destek verenler, mikro finans için bağış, kredi, sermaye türü destekler sağlarlar. Bu tür destekler geçici olarak ve MFK'ların finansal kapasitesini temin edebilir. Aynı şekilde destekleyici kurumlar (kredi derecelendirme şirketleri, kredi büroları ve denetim, vb) oluşturulabilir ve hizmet ve ürün denemek için sübvansiyonlar kullanılabilir. Bazı durumda ulaşılması zor olan kimseler için uzun vadede destek fonları lazım olur Dönerler daha etkin olmaları için mikro finans sisteminin içine entegre olmalı; proje oluşturulmasında ve uygulamasında uzmanlar kullanılmalı. Desteklerini devam etmek için destek alan MFK'lardan minimum performans seviyeye ulaşmak şart olmalı.

Kurumsal ve insanı eksiliği engeldir.

Mikro finans, bankacılık ile sosyal hedefleri birleştirilen özel bir alandır. Yeterli kapasite ve gerekli sistemler her düzeyde oluşturulmalı, düzenleme ve denetleme kurumlardan, iletişim sistemlerden, kalkınma kurumlarından dönerlere kadar. Mikro firmansa yapılan kamu ve özel yatırımlar MFK'ların kapasite geliştirmesine odaklanmalıdır.

Mikro finans performansını ölçüp yayınladıkça daha iyi çalışır.

MFK'ların finansal ve sosyal performansına ilişkin standartlaştırmış ve karşılaştırılabilir doğru bilgileri şart. Dönerler, yatırımcılar, banka gözetmenler, yoksullar, müşteriler riskleri ve karları değerlendirmek için bu bilgilere ihtiyaçları var.

1.4. Mikro Finans Kuruluşlarının Modelleri¹⁰

Birlik Modeli: Bir hedef topluluk kendi içinde bir birlik oluşturarak mikro finans hizmetleri vermektedir. Topluluklar gençlik grubu, kadın toplulukları olduğu gibi, bir siyasi dini ve kültürel görüş etrafında toplanan kişiler olabilir ve mikro işletmeler ve diğer çalışma konularda destek verebilir.

Banka Garanti Modeli: Ticari bankalardan kredi almak için garanti gerekmektedir. Bu garanti banka dışı (bağış sahibi veya devlet acente ...), tarafından veya banka içi (müşterilerin tasarrufu kullanarak) sağlanabilir. Kredi doğrudan bir bireyese verilebilir veya bir gruba verilebil. Banka garanti modeli, garanti fonu gibidir. Garanti fonu, kredi geri ödemesi ve sigorta başta olmak üzere çeşitli amaçlarla kullanılabilir. Birçok uluslararası örgütleri ve BM, uluslararası garanti fonları oluşturmaktadır. Banka ve sivil toplum kuruluşlar mikro kredi işlemleri başlamak için bu garanti fonlarına katılabilir.

Topluluk Bankası: Bu modelde bütün toplumluluğu bir ünite olarak görür, yarı resmi veya resmi kuruluşlar oluşturarak mikro kredi dağıtılır. Bu kuruluşlar sivil toplum örgütleri veya diğer organizasyonların yardımlarıyla oluşturulur ve öncelikle topluluk üyelerini, topluluk bankasının çeşitli finansman faaliyetleri hakkında eğitilir. Bu tür

¹⁰ Seher OZAN DÜNDAR, Mikro Finansman, Türkiye kalkınma Bankası Aş. Matbası, kasım 2007, Ankara, S.3

kuruluşların yapısında tasarruf ve diğer getiri getiren projeler olabilirler. Çoğu zaman topluluk bankaları büyük topluluk kalkınma programlarının parçasıdır.

Kooperatif Modeli: Kooperatif ortak ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaçları karşılamak amacıyla ve isteğe bağlı olarak bir araya gelen kişilerce oluşturulmuş, ortaklaşa sahip olunan ve demokratik olarak kontrol edilen işletmelerdir. Bazı kooperatifler üyelerinin finansmanı ve tasarruf faaliyetleri gibi konuları kuruluş amaçları içinde yer almaktadır.

Kredi Birlikleri Modeli: Kredi birlikleri, üyelerce idare edilen ve kendi üyelerine yardımcı olmak üzere oluşturulmuş finansman kuruluşlarıdır. Belirli bir grup veya organizasyonun tasarruflarını birlikte çalıştırmayı kabul eden ve birbirlerine makul faiz oranlarıyla kredi vermek amacıyla bir araya gelen üyelerce organize edilir. Aynı kuruluşta çalışan, aynı dine bağlı olan, aynı işçi kuruluşuna üye olan, aynı sosyal gruba dâhil olan, aynı toplumda çalışan veya yaşayan kişiler arasında oluşturulan demokratik, kar amacı gütmeyen, finansman sağlamak amaçlı kooperatiflerdir

Grameen Modeli: Bu model Bangladeş'te Prof. Muhammad Yunus tarafından başlatılan ve yoksulları hedefleyen Grameen bank kanalıyla ortaya çıkmıştır. Esasen aşağıdaki yöntemi izlenmiştir.

On beş –yirmi köy civarında bir bölgeyi kapsayacak şekilde, bir bölge yöneticisi ve birkaç banka çalışanlardan bir banka oluşturulmakta. Yönetici ve çalışanlar çalışacakları yerel ortamı iyice bilmeleri için köylüleri ziyaret etmekle başlamaktadırlar ve olası müşterileri saptırmaktadır. Bu müşterilerden beş kişilik gruplar oluştururlar, ilk olarak sadece iki kişiye kredi verilebilir. Bir ay boyunca grup üyelerinin banka kurallarına uygun olup olmadıkları gözlenmekte ve üyelerden kredi almış olan iki kişinin anapara ve faizi elli haftalık süre içinde ödemediği takdirde geri kalan grup üyeleri kredi almaya hak kazanmaktadır. Bu kısıtlamalar nedeniyle, kişilerin ödemelerinin muntazam olması için diğerleri baskı oluşturur. Bu durumda grubun ortak sorumluluğu, bir yerde kredinin teminatı görevini yerine getirmektedir.

Grup Modeli: Bu modelin esas felsefesi, bireysel düzeyinde karşılaşılan güçlükleri ve zayıflıkları uzaklaştırmak için grup olarak hareket ederek, ortak bir sorumluluk ve teminat altına girmektir. Fonlar bireylere değil gruplara aktarılmaktadır. Bireylerin bir

araya gelmeleri ile farklı amaçlara ulaşılabilir. Eğitim, ortak pazarlık gücü, baskı grubu oluşumu; vb.

Bireysel Modeli: Bu modelde mikro krediler doğrudan borçluya verilmektedir. Burada bir grup oluşumu veya geri ödemesinin garanti edilmesi için grup baskısı gerekmemektedir. Çoğu zaman bireysel modeli büyük kredi programlarının parçasıdır ve bu programlarda eğitim, kabiliyet gelişmesi gibi ve diğer sosyal-ekonomik hizmetler sunulmaktadır.

Aracı Kuruluş Modeli: Bu modelde borçlu ve alacaklı arasında bir aracı kuruluş bulunmaktadır. Aracı kuruluş özellikle borçluların kredi bilincine kavuşmasında ve eğitiminde önemli rol oynamaktadır. Örneğin tasarruf programları başlatarak, borç alacakların kredi verilmeye uygun seviyeye gelmelerini sağlamaktadır. Aracılar tarafından geliştirilen bağlantılar; fon sağlama, program bağlantıları, eğitim ve öğretim gibi konuları kapsayabilir. Bu faaliyetler uluslararası düzeyden, ulusal düzeye, bölgesel, yerel ve bireysel düzeye kadar her düzeyde yer alabilir. Aracılar bireysel olabildiği gibi, sivil toplum örgütleri, mikro kredi programları ve ticari bankalar olabilir. Borç verenler hükümet kuruluşları, ticari bankalar(devlet finanse edilen programlar), uluslararası kuruluşlar olabilir.

Sivil Toplum Örgütü Modeli: Sivil toplum örgütleri (STÖ) mikro kredi alanında anahtar niteliğindedir. Çeşitli boyutlarda aracı rol oynamıştır. STÖ'ler mikro kredilerin başlamasında aktif olmuşlar ve mikro kredi programlarına katılmışlar. STÖ'ler mikro kredi organizasyonlarına kaynak ve araç getirerek iyi uygulamalar ve gelişmeler katkı sağlamıştır. Ayrıca mikro kredi ilkleri ve uygulamaları hakkında fırsatlar yaratmışlardır. Bunlarda yayınlar, grup çalışmaları ve seminerler, eğitim programları yer almaktadır.

Grup Baskısı Modeli: Grup baskısı borçlularla proje katılımcıları arasında ahlaki ve diğer bağlantılar yoluyla mikro kredi payamalarında geri ödeme ve katılımı sağlamaya çalışır. Baskı gruplar diğer borçlu grubun üyeleri (burada ilk borçlu krediyi geri ödemediği sürece diğerleri alamamaktadır, Dolayısıyla ilk borçlunun geri ödemesi için baskı olmaktadır); topluluk lideri (genellikle dışarıdan bir STÖ seçilen ve eğitilen), STÖ kendisi ve bölge sorumluları veya bankalar olabilir. Uygulanan “baskı” geri ödemeyen borçluya sık ziyaretler olabilir, topluluk toplantılarında isimleri açıklanarak borcunu ifa etmesi istenebilir.

Döner Tasarruf ve Kredi Birlikleri Modeli (ROSCA): Döner tasarruf ve kredi birlikleri, ortak bir fona düzenli katkıda bulunmak üzere bir araya gelen bireylerin, her bireye bir seferde toplu para aktardığı bir grup esasına dayanır. Örneğin 12 kişilik bir grup 12 ay boyunca her ay kişi başına 100 USD toplayabilirler. Her ay toplanan 1200 USD topluluğunun bir üyesine verilir. Böylece bu üye diğer üyelere bu düzenli aylık katkılardan borç para verebilir. Sırası gelip toplu parayı aldıktan sonra (gruptan borç aldıktan) sonra tutarı düzenli olarak, sonraki aylık katılımlarıyla geri öder. Toplu parayı kimin alacağına karar vermek oy birliği ile çekilişle veya üzerinde anlaşılan herhangi bir yolla olabilir.

Küçük İşlemeler Modeli: Kayıt dışı sektörü hakkında daha önceleri var olan görüş, bu sektörde işlem görenlerin, sadece hayatını devam ettirmek için, düşük verimlilikle çalışan ve çok düşük katma değer yaratan birimlerden oluşmaktaydı. Ancak bu görüş değişti ve istihdam yaratmak, gelir artırmak ve ihtiyaç duyulan hizmetleri sağlamak için, küçük ve orta ölçekli işletmelere daha fazla önem verilmeye başladı. Uygulanan politikalar genellikle eğitim, teknik tavsiyeler, yönetim ilkeleri gibi destekleme sistemleri doğrudan müdahaleler ve piyasa koşullarına hazırlanmak veya satış imkânları dolaylı müdahalelerin yanı sıra mikro krediler KOBİ'lere doğrudan veya diğer hizmetlerle birlikte daha geniş işletme geliştirme programının bir parçası olarak sağlamaktadır.

Köy Bankacılığın Modeli: Köy bankası krediye ve tasarrufa dayalı birliklerdi. Köy bankası 30 ile 50 arasında kendi imkânlarıyla çalışan ve yaşantılarını geliştirmeye çalışan düşük gelirli bireylerin bir araya gelmesiyle oluşturulmaktadır Köy bankasının başlangıç kredi fonu dışı kaynak olabilir. Ancak üyelerin kendileri bankayı idare ederler, üyelerini kendileri seçerler, çalışanları kendileri belirlerler, kuruluş tüzüklerini kendileri hazırlarlar, bireylere kredi dağıtırlar, ödemeleri tahsil ederler, tasarrufları toplarlar. Kredilerin teminatı, mal veya gayrimenkul garanti değil, manevi garanti uygulanmaktadır. Grubun her bireyi bireysel kredinin arkasındaki teminattır.

1.5. Mikro Finans Kurumlarının Faaliyetleri

MFK'ların sunduğu başlıca faaliyetler şunlardır: Tasarruf, mikro kredi ve sigorta. Ancak her bir MFK müşterilerini memnun etmek için farklı ürünler sunabilir.

1.5.1. Tasarruf Toplama

Tasarruf, gelirin tüketilmeyen kısmıdır. Tasarruf gelirin bir kısmını biriktirmesini ifade eder¹¹. Tasarruf yapmak para biriktirmektir. Keynes teorisine göre düşük gelir sahiplerinin tüketim eğilimi zenginlerden daha yüksek olup tasarruf kapasiteleri düşüktür. Dolayısıyla, yoksullar tasarruf edememektedir. Ancak mikro finans prensiplere göre düşük gelir sahipleri de tasarruf edebilmektedir. Tasarruf zenginlikten ziyade bir ruh halidir¹². ABD gibi gelişmiş ülkelerde tasarruf oranı düşükken bu oran Çin’de yüksektir, günümüzde kredi kartı kullanımı bir tür tasarruf engelidir¹³. Akerlof ve Shiller’e göre eğer tasarruf ile borsada yatırım yapılıyorsa, tasarruf zengin olmanın bir yoludur. Uzun zaman mikro finans konusunda hep mikro kredi söz konusuydu, tasarruf sanki unutulmuş hale gelmiştir¹⁴. Fakat yoksullar da tasarruf edebilir. Yoksullar bazı dönemseller olaylara karşılık için tasarruf etmeleri gerekir.¹⁵

Mikro finans sisteminde tasarruf hizmetleri hesaplardaki mevduatları temsil eder. Tasarruf bazen mikro kredi almak için şarttır. Mevduatlar MFK finansman kaynaklarından biridir. MFK’lar mevduat toplamak için çeşitli hesaplar sunar. Mikro finans sisteminde iki tasarruf tipi vardır: Serbest tasarruf ve zorunlu tasarruf¹⁶.

Serbest tasarruf MFK’ların sunduğu hesaplarla oluşturulur. Zorunlu tasarrufta, kredi verilirken MFK’lar kredi talep eden kişilerin hesaplarında belli bir miktar para bulundurmasını ister. Bu tasarrufun değeri verilecek kredinin %15’ine eşittir ve kredinin ödenme süresine kadar bloke edilmektedir. MFK’ların sunduğu başlıca hesaplar¹⁷:

Cari hesap: bu hesabın sahibi hesabına her an para yatırıp çekebilir. Hesap açıldığında müşteriye hesap cüzdanı verilir ve tüm işlemler (para yatırma, para çekme, havale,..) ,hesap bakiyesi bu cüzdana kaydedilir. Cari hesap için MFK’lar işletim ücreti alır.

Vadeli hesap veya bloke hesap: hesabın üzerindeki tasarruf belli bir süreye kadar bloke edilir ve hesap sahibine faiz geliri sağlar.

¹¹ Gardiol, La mobilisation de l’Epargne, DDC, ,2004, S.3

¹² Akerlof ve Shiller, Hayvansal Gündüleri 2009 S. 110

¹³ Akerlof ve Shiller, a.g.e S.109

¹⁴ Le portail de la microfinance, l’Epargne,

https://www.lamicrofinance.org/files/33759_file_DT_Epargne_2012.pdf, erişim, 18.6.2013)

¹⁵ Rutherford S.(2002), comment les pauvres gerent leur argent, GRET-KARTHALA, France, S.13

¹⁶ Le portail de la microfinance, a.f.m

¹⁷ Le portail de la microfinance, a.g.m

Diğer hesaplar: MFK'lar müşterilerin tasarruf ihtiyaçlarını karşılamak üzere çeşitli hesaplar sunar. Örneğin:

- Eğitim masrafları için eğitim tasarrufu
- Ev veya arsa almak için konut tasarrufu
- Hacca gitmek için hac tasarrufu
- İşletme açmak ve ya mevcut işletmenin finansmanını sağlamak için yatırım tasarrufu

1.5.2. Kredi

Mikro finansın esas hizmetlerinden birisi mikro kredidir. Mikro finans sadece mikro kredi işlemleri yapıyordu ve sistemin mikro kredi olarak biliniyordu. MFK'lar; tasarruf ve sigorta gibi finansal hizmetleri bünyesine kattıktan sonra alternatif bir sistem ve bankacılık sektörünü tamamlayan mikro finans sistemi olmuştur. Günümüzde mikro finans sistemi oldukça büyümüştür.

Genel anlamıyla kredi, “belirli bir süre sonra ödeme vaadi ile mal, hizmet ve para cinsinden satın alma gücünün sağlanması veya var olan satın alma gücünün belirli bir zaman sonra geri alınmak üzere başka bir kimseye devredilmesi şekline tanımlanabilir”¹⁸. . Kredinin dört unsuru var, vade, risk, gelir ve güven¹⁹. Kredi finansal kurumlar için gelir getirir. Finansal kurumlar, kredi işlemlerinde belli oranlarda faiz ve komisyon geliri kaydeder. Bu gelirler finansal kurumlarının faaliyet giderlerini karşılamasını ve kar elde etmesini sağlar. Kredinin geliri faizdir. Klasik ekonomi sisteminde, faiz kredinin önemli bir unsurudur. Faiz, borçlunun dönemsel olarak kredi verene ödediği kredi bedelidir. Faiz, borç verenin parasını kullanmaktan vazgeçmesinin maliyetidir. Genelde faiz kredi üzerinden belirli bir oran (faiz oranı) ile hesaplanır. MFK'lar bankalara göre yüksek faiz oranı uygulamaktadır. Yüksek faizin dört faktörü var: fonların maliyeti, MFK'ların işlemlerinin maliyeti, kredi kayıpları ve sermaye artması ve fon beklentisi için kar ihtiyacı²⁰. Ancak kredi işleminde finansal kurumlar

¹⁸ Akman, Bankacılık sektöründe Problemler Krediler ve Ekonomi Üzerindeki Etkileri, İstanbul ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012,S5

¹⁹ Akman, a.g.e, S.6

²⁰ Fernando, Understanding and dealing With highest interest rates on Microcredit, Asian Development Bank, 2005, S.2

kredi riskine maruz kalmaktadır. Mikro finans kurumları gelir seviyesi düşük bireylere kredi verdiği için kredi riskine maruz kalmaktadır. Kredi riski bir borçlunun temerrüde düşmesinden kaynaklanan kayıptır²¹. Kredi riski kayıplara sebep olur ve kurumların karlılık yapısını olumsuz etkiler hatta iflasa sebep olur. Dolayısıyla iyi bir kredi politikası hazırlanmalı ve kredi sürecinde, kredi talepleri detaylı değerlendirilmelidir. Bu şekilde sağlam kredi portföyü oluşturulmuş olur. Kredi riskinin azaltılması üzere MFK'lar **teminat** istemektedir. Teminat kişi (kefalet) veya bir mal olabilir ve borçlu temerrüte düşerse MFK'lar kredisini kapatmak için bunlara el koyar. Mikro finans sisteminde üç teminat türü bulunmaktadır²²:

- İpotek: İpotek kredinin teminatını oluşturmak için belirli bir taşınmazın teminat gösterilmesidir. MFK'lar teminat olarak taşınır malları da rehin koyabilir.
- Kefalet: Borcun ödenmemesi durumunda, başka bir kişinin borcu üstlenmesidir. Bu kişi kredi sisteminde borçlu ve alacaklı arasında üçüncü kişi olmaktadır. Borç ödenmediğinde kefalet sahibi ödeme yapar.
- Zorunlu tasarruf: Kredi esnasında MFK'lar kredinin belirli bir oranını garanti olarak bloke etmek ister. Bu miktar genelde kredinin %15'i oranındadır.

1.5.3. Mikro Sigorta

Mikro sigorta, mikro finansın yeni hizmetlerden biridir. Mikro sigorta gelir seviyesi düşük kişilerin kazalardan (hastalık, yaralanma, ölüm,..) korunmasını sağlamaktadır. Mikro sigorta düşük gelir grubundaki bireylerin ekonomiye katılımları artırır ve daha iyi yaşam şartlarını iyileştirmelerini sağlar. Ayrıca mikro sigorta mikro kredi sisteminin garantisi olup kredi riskini önlemektedir. Birçok mikro sigorta türü var. Başlıca mikro sigorta türleri: ihtiyatlı mikro sigortası, hasar mikro sigortası, sağlık ve hayat mikro sigortası²³

²¹Christian et André "Risque de crédit, une approche avancée," Les cahiers du GREF 2007,S 11

²² Caisse Ligdi Baore(CLB) , politique de cedit, S.13)

²³ Nabeth, Micro-assuran : Macro Enjeux, S.8,

http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/article/ecofi_0987-3368_2005_num_80_3_4108 , (erişim, 04.9.2013)

İhtiyatlı Mikro Sigortası: en yaygın mikro sigorta tipi olup üç sigorta tipini kapsamaktadır: Bunlar girişim sigortası, cenaze sigortası ve sakatlık sigortasıdır. Girişim sigortası mikro krediye dayalı bir sigortadır. Bu sigorta borçlu ölünce kredisinin geri ödenmesini sağlar. Sakatlık sigortası ise borçlu sakatlık yaşadığında borcunun geri ödenmesini sağlar. Bazı bölgelerde cenaze törenlerine daha fazla önem verilip ve muazzam miktarlar harcanmaktadır. Cenaze sigortası da bu masrafları karşılar.

Hasar Mikro Sigortası: Bu sigorta çiftlik hayvanları ve tarım sigortalarından oluşmaktadır. Çok fazla tercih edilmez çünkü hasar kaybının tam olarak hesaplaması zordur, kesin veri bulunmamaktadır. Ahlaki riskin kontrol altına alınması zordur

Sağlık ve Hayat Sigortası: Düşük gelir grubuna ait bireylerin talep ettiği sigortadır. Bu bireyler daha fazla sağlık hizmeti alırlar. Az gelişmiş ülkelerde herkesin sağlık hizmeti alabilmesi ön plandadır. Böylece insanların hastalık ve kaza durumlarından korunmaları hedeflenir.

1.6. Mikro Finansta Leasing ve İslami Finans

Leasing mikro finans siteminde bir yenilik olarak sayılmaktadır. Orta vadede leasing, KOBİ'lerin yeni teknoloji ve demirbaş, makine gibi duran varlıkların ihtiyaçlarına karşılamak için uygun ek finansman tekniğidir²⁴.

İslami mikro finans. Son yıllarda finans alanında önem kazanan konulardan biri İslami finanstır. Mikro finans alanında İslami finans prensipleri uygulaması söz konusudur. Dünyada bazı bölgelerde finansal hizmetlere erişim oranı çok düşüktür. Bazı insanlar formel finansal sisteminde İslami finans prensipleri uygulamadığından dolayı finans hizmetleri talep etmezler²⁵. Yine de, MFK'lar değerlendirebilecek atıl fonlar vardır, aynı zamanda birçok yoksul insan krediyle durumları değiştirebilir. İslami finansın temel özelliklerinde faiz yasağı ile kar ve zarar paylaşımı yer almaktadır²⁶. İslami finans ürünleri arasında MFK'lar uygulayabilecek olanlar vardır. Örneği, kar ve zarar

²⁴ Joselito, Leasing to support Micro and Small Enterprises, 1997

²⁵ Ajaz Ahmed khan, a.g.e,S.54

²⁶ Filippo di mario vd. , Islamic Finance in Europe, European Central Bank, ocasional paper serkeş, No 146/June 2013, S. 13-14.

paylaşımı tekniği olan mudarebem ve muşaraka yanı sıra harz hasan ve murabaha da uygulanabilir²⁷.

Mudaraba, emek ve sermaye ortaklığıdır. Bir tarafın emek bilgi ve tecrübesini, diğer tarafın (banka) ise sermayesini ortaya koymasındır²⁸. Yapılan işlemde oluşan kar başlangıçta anlaşılan oranlarda banka ve müşteri arasında paylaşılır. Zarar olması durumunda eğer müşterinin herhangi bir kusuru yoksa banka bütün zararı yüklenir²⁹.

Muşaraka sistemine, banka ve müşteri bir proje finansmanı sağlamak için sermayeye katılmaktadır. Burada müşteri sermayeye katılması gerekir.

Murabaha, en çok kullanılan yöntemidir biridir. Murabaha alım-satım söz konusudur. Banka malı alıp sahip olduktan sonra müşteriye satar³⁰. Banka faiz yerine kar marjı elde eder.

1.7. Mikro Finansın Etkileri

Mikro finans etkileri, birçok araştırmacı ve mikro finans sistemi içerisinde yer alan uzmanların ilgi gösterdiği bir konudur. Etki değerlendirmesi, sosyal amaçlı projeler için yapılması gereken çalışmadır. Bir proje, çevre ve insanlar üzerinde pozitif ve negatif etkileri olmaktadır. Bir projenin veya bir eylemin etkisi, projenin veya eylemin önceki ve sonrası arasındaki değişikliklerini tayin etmektedir. Mikro finans etkileri MFK'ların sunduğu finansal hizmetlerden kaynaklanan değişikliklerdir. Diğer deyişle etki bir eylemden doğrudan veya dolaylı kaynaklanan bir takım değişimleri ifade etmektedir. Etki analizi bir kişinin veya ailesinin düzeyinde, bir işletme düzeyinde, yerel veya ulusal düzeyinde çeşitli alanda (ekonomik, sosyal, sağlık, antropolojik,...) yapılabilir³¹. Gerçekleştirilen birçok çalışma sonucu, mikro finans etkilerinin pozitif olduğunu göstermiştir. Ancak bazı araştırma sonuçları da mikro finansın, yoksul halk üzerinde

²⁷ A.g.e, S. 54

²⁸ Ersan Özgür, Katılım Bankalarının Finansal Etkinliği ve mevduat bankaları ile rekabet edebilirliği, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007, S.59

²⁹ SERPAM, http://serpam.istanbul.edu.tr/wp-content/uploads/2012/09/islami_Finans.pdf (erişim , 30.12.2013)

³⁰ A.g.e, S. 12

³¹ CGAP, https://www.lamicrofinance.org/resource_centers/impactperf/impactperf5, (erişim 22.12.2013=

çok etkin olmadığını göstermiştir. Mikro finansın ekonomi ve sosyal üzerinde etkileri vardır.

1.7.1. Mikro Finansın Ekonomik Etkileri

Mikro finansın ekonomik etkileri vardır. Mikro finans, mikro kredi yoluyla küçük işletmeleri finanse ederek, üretimin artırılmasını sağlamaktadır. Mikro kredi, işletmelerin çalışma sermayesi ihtiyaçlarını ve bazen yatırım ihtiyaçlarını karşılayarak üretim kapasitelerini artırır. Üretim kapasitesinin artması, gelir (satışlar) artışını sağlar. Ayrıca mikro kredi, KOBİ'lerin finans kapasitesini etkiler (Amadou, 2010). Tarım sektöründe MFK'lar leasing yöntemiyle tarım yatırımını finanse etmektedir³². Tohum ve böcek ilaçlarının alımını sağlayıp **üretim verimi** artırılmış olur. Öte yandan mikro krediyle tarımla uğraşanlar gelir kaynaklarını çeşitlendirebilirler. Bouquet vd çalışmasına göre mikro finans, mikro krediden yararlanan kişilerin servetlerini artırmaktadır. Dolayısıyla gelir arttığında tüketim de artar. Mikro kredi tüketim için kullanır. Mikro kredi, makro ve mikroekonominin başlıca göstergeleri olan üretim ve tüketimi etkileyerek mikro finansın ekonomik kalkınma için bir araç olduğunu göstermektedir.

1.7.2. Mikro Finansın Sosyal Etkileri

Mikro finans, finansal sistemde gelir seviyesi düşük bireyleri sisteme entegre etmek için bir araçtır. MFK'ların esas görevi düşük gelir grubuna finansal hizmetler sunmaktır. Bu görev mikro finans prensiplerinde yer almaktadır. Buna göre az gelişmiş ülkelerdeki insanların çoğunun finansal hizmetlere erişmediği görülmektedir, mikro finans bu gruplara uygun hizmetler sunarak, kişileri finansal sisteme entegre etmektedir. Yukarıdaki verilere göre MFK'ların müşterilerin % 89'u yoksullardır.

Mikro finans yoksullukla mücadele için bir araçtır. Günümüzde mikro finans etkilerinden en çok dikkat çeken yoksullukla mücadele etmesidir. Yoksullukla mücadele, günümüzün önemli sorunlarından birisidir ve BM, yardım kurumları ve az

³²Emmanuelle, Betty, Eliane: Rigueur scientifique et pertinence opérationnelle des étude d'impact en microfinance: Une alliance a construire, Revue Tiers monde, 2009

gelişmiş ülkelerin hükümetlerinin önem verdiği bir konudur. Yoksullukla mücadele araçları arasında bulunan mikro finans çok tartışılan bir konudur. MFK'ların sunduğu tasarruf hizmetiyle insanlar para biriktirip gelecekte tüketim ihtiyaçlarını sağlar. Böylece mikro finans, yoksul bireylerin gıda ihtiyacını karşılamış olur. Ayrıca mikro kredi girişimcilik projelerini finanse ederek insanların gelirlerinin artmasını sağlar³³. Çünkü yoksulluk ölçümüyle en çok kullanılan ölçü gelir seviyesidir. Dolayısıyla gelir artması yoksulluğun azalması demektir. Benzer şekilde bireylerin sosyal ihtiyaçlarını (gıda, sağlık, konut, vb) karşılayarak refahlarını sağlar. Mikro kredi doğrudan tüketim için de kullanılır.

Mikro finans ve otonomi³⁴: Mikro finans hizmetleri (tasarruf, kredi) yoksul bireylerin bağımsızlığını temin etmektedir. Bu bireyler MFK'larda tasarruf ve kredi işlemleri yaparak gelir getiren faaliyetler gerçekleştirmektedir. Mikro finans etkileriyle ilgili yapılmış araştırmalarda otonomi söz konusudur. "*empowerment*" kavramının altında birçok çalışma yapılmıştır. Özellikle kadınların özerkliği önemli bir yer sahiptir. MFK'ların, daha çok kadınlara yönelik çalışmalar yürüttüğü görülmektedir. Örneğin, az gelişmiş ülkelerde kadınlar, erkeklerden daha kötü şartlara sahiptir. Erkek öğrenci oranı, kız öğrenci oranından daha yüksektir. Kadınlar gelirlerini, ailelerin refahını sağlamak için kullanır (gıda sağlık, konut,..). Öte yandan bazı MFK'lara göre kadınlar kredilerini geri öder.

Mikro finans ve istihdam: Mikro Finans doğrudan veya dolaylı istihdam kaynağıdır. MFK'larda birçok insan çalışmaktadır. Ayrıca mikro kredi alan küçük işletmeler büyüdükçe iş imkânı vermektedir. Böylece işsizlik ile mücadele için bir araçtır.

³³ Susan, Ben Rogaly, Microfinance and poverty reduction, 1997, S.12

³⁴Sebastien,Ieremy, Christine, Le guide la microfinance. Microcrédit et Epargne pour le développement, 2009,S. 100

2. DÜNYADA MİKRO FİNANS UYGULAMASI

Mikro finans bütün dünyada yaygınlaşmıştır. Mikro finans sistemi yoksul insanlara yönelik finansal hizmetleri sunmaktadır. Genelde yoksul insanlar finans sisteminin dışındadır yani finansal hizmetlerine erişmemişler. Dolayısıyla mikro finansın gelişmesi dünyadaki fakirlik durumuna bağlıdır. Ayrıca mikro finans insanların finansal hizmetlerine erişim sayısının artırmasına hedeflemektedir. Dünyanın her yerinde fakirler vardır, ancak fakirlik seviyesi bölgelere göre değişiyor. Böylece yıllardan beri fakirlikle mücadele, dünya çapında önem kazanmıştır ve birçok araç oluşturuldu. Yoksullukla mücadele etkin araçlarda mikro finans önemli yer almaktadır.

2.1. Dünyada Yoksulluk Durumu

Yoksulluk konusu dünya çapında özellikle az gelişmiş ülkelerde önemli konulardan biridir. Dünyada birçok ülkede nüfusun büyük kısmı yoksullukta yaşadığını tespit edilmiştir. Dünya Bankasının 2008 raporlarına göre dünyada 1.29 milyar insan günlük 1.25 doların altında bir değerle yaşamını sürdürmektedir. Yoksulluk türleri iki ana gruba ayrılmıştır, mutlak yoksulluk ile görel yoksulluk.

Mutlak yoksulluk; Bireylerin beslenme, barınma, eğitim ve sağlık gibi temel insan ihtiyaçları en ciddi şekilde karşılayamama durumudur. Sadece gelire değil, ancak hizmetlere erişime de bağlıdır³⁵.

Görel yoksulluk ise farklı boyutları vardır, sürdürülebilir geçimi sağlamak için gelir ve üretken kaynak eksiliğidir, açlık ve kötü beslenme, eğitim ve sağlık gibi temel ihtiyaçların sınırlı erişimini kapsamaktadır³⁶.

³⁵ David Gordon, Indicators of Poverty and hunger, http://www.un.org/esa/socdev/unyin/documents/ydiDavidGordon_poverty.pdf, (erişim, 15.11.2013)

³⁶ David Gordon, a.g.m

Tablo 1. 1990 – 2008 Yılları Arasında Bölgelere Göre Yoksulluk Oranları
(günlük 1,25 dolar USD altında gelir ile yaşayan kişilerin % si)

	1990	1993	1996	1999	2002	2005	2008
Doğu Avrupa ve Orta Asya	1,9	2,9	3,9	3,8	2,3	1,3	0,5
Doğu Asya ve Pasifik	56,2	50,7	35,9	35,6	27,6	17,1	14,7
Orta Doğu ve Kuzey Afrika	5,8	4,8	4,8	5	4,2	3,5	2,7
Güney Asya	53,8	51,7	48,6	45,1	44,3	39,4	36
Sahra altı Afrika	56,5	59,4	58,1	57,9	55,7	52,3	47,5
Güney Amerika ve karayipler	12,2	11,4	11,1	11,9	11,9	8,7	6,5

Kaynak : <http://www.worldbank.org>

Tablo 1, 1990 ile 2008 arasında çeşitli bölgelerdeki yoksulluk oranlarını göstermektedir. Araştırma yapılan aralıkta dünyadaki yoksulluk oranlarının azaldığını tespit etmekteyiz. Yoksullukta birinci sırayı % 47,5 oranla Sahra altı Afrika, ikinci sırayı % 36 oranla güney Asya almaktadır. Yoksulluğun daha az olduğu bölgeler; Doğu Avrupa ve orta Asya (%0,5), orta doğu ve kuzey Afrika (%2,7) 'dır. Günümüzde ekonomi ve teknoloji alanlarında ilerleme kaydedilmesine rağmen, yoksulluk devam etmektedir. Bu nedenle uluslararası çapta yoksullukla mücadele edilmektedir ve yoksullukla mücadelenin önemli araçlarından biri mikro finanstır.

2.2. Dünyada Finansal Erişim Durumu

Finansal erişim, bir ülkede herhangi bir finansal kurumda herhangi bir hesabı olan yetişkinlerin toplam nüfusa oranı olarak tanımlanmaktadır³⁷. Finansal erişim göstergesi olarak şu değişkenler kullanılmaktadır³⁸:

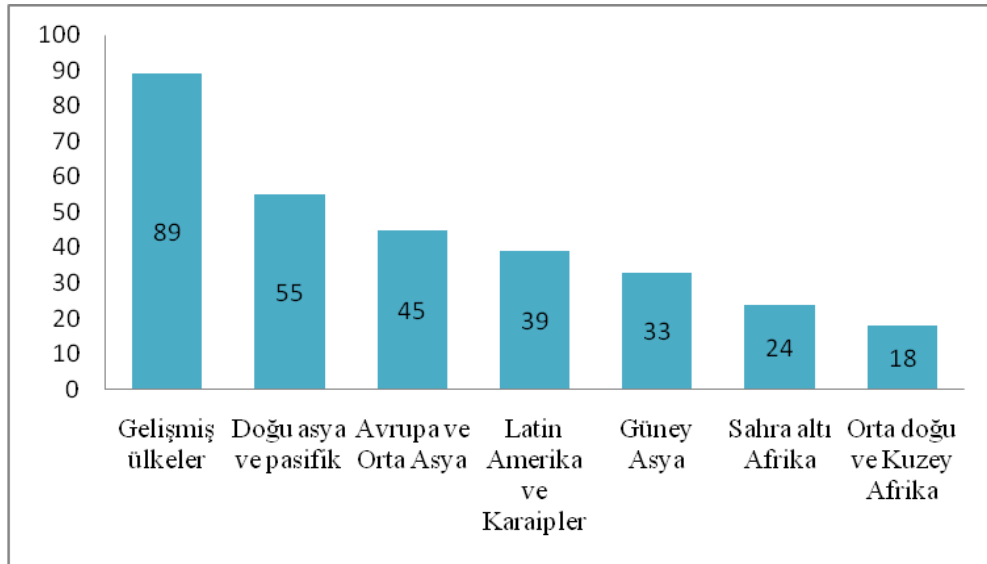
- Bölgelere göre şube dağılımı (coğrafi): 1,000 km² başına düşen şube sayısı
- Kişi başına şube dağılımı (demografik): 100,000 kişi başına düşen şube sayısı

³⁷ Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Dünyada ve Türkiye'de Finansal Hizmetlere Erişim ve finansal Eğitim, Mart 2001, S. 12

³⁸ A.g.e, S.12

- Bölgelere göre ATM dağılımı (coğrafi): 1,000 km² başına düşen ATM sayısı
Kişi başına ATM dağılımı (demografik): 100,000 kişi başına düşen ATM sayısı

Dünyada birçok insan finans hizmetlerine erişmemektedir. Genel olarak dünyada yetkin insanların %50'i formel finansal kurumlarda (banka, MFK,) banka hesabı yoktur, fakirlerin (günlük 2 Amerikan doların altında geçinenler) % 80'nin banka hesabı yoktur. Bu durum bölgelere göre değişiyor. Mesela, gelişmiş ülkelerde yetişkin insanların %89'un finansal kurumlarda banka hesabı vardır, ancak gelişmekte olan ülkelerde yetişkin insanlardan sadece %41'i banka hesabına sahiptir, az gelişmiş ülkelerde ise bu oran %24'e düşmektedir. Ayrıca bazı ülkelerde bu oran %10'un altındadır. Örneği, Dünyada 2,5 milyar yetişkin insan formel finansal kurumlarda banka hesabına sahip değil ve bunların çoğu gelişmekte olan ülkelerde bulunuyorlar³⁹. Dolayısıyla finansal hizmetlere erişme oranının artması bir meydan okuma olmuştur. Finansal hizmetleri sunan finans kurumlarda MFK'lar da yer almaktadır ve az gelişmiş ülkelerde fakirlerin finansal sistemine erişme konusunda önemli rol oynamaktadır. Bu nedenle mikro finans sisteminin gelişmesi çok yararlı olacak. Çünkü MFK'lar fakirlere yönelik uygun finansal hizmetlere sunmaktadır.

Şekil 1. Formel Finansal Kurumlarda Hesaba Sahip Olan Yetişkinler (%)

Kaynak: Demircuc-kunt ve Klapper 2012

³⁹Demircuc-Kunt ve Klapper. Measuring Financial Inclusion: The Global Findex database.2012

Şekil 1'e baktığımız zaman dünyadaki bölgelere göre finansal erişimin oranının farklı olduğunu görmekteyiz. Gelişmiş ülkelerde finansal erişim oranı yüksektir (%81). Doğu Asya ve pasifik %55 oran ile ikinci sırada yer almaktadır. En düşük orana (%18) orta doğu ve kuzey Afrika'ya sahiptir. Sahra altı Afrika ise finansal erişim oranı %24'tür. Güney Asya'nın finansal erişim oranı %33, Latin Amerika %39, Avrupa ve Orta Asya %45.

2.3. Dünyada Mikro Finans Sisteminin Genel Görünümü

Tablo 2. 2011 Yılında Mikro Finans Göstergeleri

Bölge	Aktif toplamı (milyon \$)	Müşteri sayısı (milyon)	Tasarruf (milyon \$)	Kredi (milyon \$)	Borçlu sayısı (milyon \$)
Sahra altı Afrika	11,100	19,3	7,500	7.800	6,1
Doğu Asya ve pasifik	46,600	15	30.700	31.600	14,7
Doğu Avrupa ve orta Asya	13,9	3	7.000	1.300	2,6
Latin Amerika ve karayipler	34,7	16,6	18,1	27.900	18,3
Orta doğu ve Kuzey Afrika	1,900	68,704	247,3	1.300	2,3
Kuzey Asya	9,400	24,5	2.800	7.900	50
Toplam	69.048,6	78.5	66.347.3	77.800	94

Kaynak: MIX MARKET <http://www.mixmarket.org/>

Tablo 2 bölgelere göre mikro finans kurumlarının faaliyetlerini göstermektedir. Rakamlar bankacılık sisteminin alternatifi olan mikro finansın önemini göstermektedir. 2011'de MFK'ların aktif toplamının 69 milyar doların üzerinde olduğu, tasarrufların 66 milyar dolardan fazla olduğu ve kredilerinde 77 milyar dolardan fazla olduğu tespit edilmektedir. Diğer yandan bölgelere göre faaliyetlerin farklı seviyelerde olması söz konusudur.

Tablo 3. 2011 Bölgelere Göre Ortalama Kredi

Bölge	Ortalama kredi \$
Sahra altı Afrika	471,3
Doğu Asya ve pasifik	418,6
Doğu Avrupa ve orta Asya	1896,3
Latin Amerika ve karayipler	1026,3
Orta doğu v Kuzey Afrika	606,3
Güney Asya	155

Kaynak: MIX MARKET <http://www.mixmarket.org/>

Tablo 3, 2011 yılında bölgelere göre verilmiş ortalama kredi değerleri gösterilmiştir. Mikro kredi, mikro finansın temeli olduğu için bu değerler çok önemlidir. Tabloya göre en düşük kredi ortalamasına Güney Asya sahiptir (155 dolar), en yüksek ortalama ise Doğu Avrupa ve orta Asya'ya aittir (1896,3). Mikro kredi gelir seviyesi düşük bireylere yönelik olduğunda değerler oldukça iyidir.

Tablo 4. 31.12.2011 Yılında MFK ve Müşteri Sayısı

Raporlama yapan MFK sayısı 31.12.1997 ile 31.12.2011 arasında	3.703,0
Ulaşılan en yoksul müşteri oranı 2012	89%
Toplam müşteri sayısı 31.12.2011	195.014.970
Toplam kadın müşteri sayısı 31.12.2011	146.770.213
Toplam en yoksul müşteri sayısı 31.12.2012	124.293.727
Toplam yoksul bayan müşteri sayısı 31.12.2013	102.749.643

Kaynak: Microfinance Summit campaign, <http://stateofthecampaign.org/>

Tablo 4, 2011 yılı raporlarına göre 3707 MFK durumunu göstermektedir. MFK'ların %89 oranla yoksullara finansal hizmet sunduğunu görülmektedir. 31.12.2011 tarihinde toplam 195.014.970 müşteri vardır ve bunların 124.293.727'inin gelir seviyesi düşük müşteri, 146.770.213'inin ise kadın olduğu tespit edilmiştir. Bu rapor mikro finansın, gelir seviyesi düşük bireyler için faydalı olduğunu göstermektedir. Ayrıca mikro finans sisteminde kadınlara önem verilmektedir. MFK'lar aynı şekilde, gelir seviyesi çok düşük olmayan bireylere de ulaşır.

Tablo 5. 1997 ile 2011 Yılları Arasında Müşteri ve Yoksul Müşteri Sayısı Gelişmesi

Tarih	MFK sayısı	Müşteri sayısı	Yoksul müşteri sayısı
1997	615	13.478.797	7.600.000
1998	925	20.938.899	12.221.918
1999	1.065	23.555.689	13.779.872
2000	1.567	30.681.107	19.327.451
2001	2.186	54.932.235	26.878.332
2002	2.572	67.606.080	41.594.778
2003	2.931	80.868.343	54.785.433
2004	3.164	92.270.283	66.614.871
2005	3.133	113.261.390	81.949.036
2006	3.316	133.030.913	92.922.574
2007	3.552	154.825.825	106.584.679
2009	3.589	190.135.080	128.220.051
2010	3.652	205.314.502	137.547.441
2011	3.703	195.014.970	124.293.727

Kaynak: Microfinance Summit campaign, <http://stateofthecampaign.org/>

Tablo 5, 1997 ile 2011 yılları arasındaki normal gelir düzeyine ve düşük gelir düzeyine sahip müşteri sayısını göstermektedir. Sayının 1997 – 2010 yılları arasında arttığı ancak 2010 – 2011 yıllarında azaldığı görülmektedir. Müşteri sayısı arttıkça mikro finans sistemi hedefine ulaşmış olur.

2.4. Afrika’da Mikro Finans Uygulamaları

Afrika’da mikro finans sektörü finansal sisteminin bir parçası olup oldukça gelişmişti. Çünkü Afrika kıtasında çok sayıda yoksul insan bulunmakta ve bankacılık sistemine erişememişlerdir. Yukarıda gördüğümüz gibi Afrika’nın nüfusun %47’i yoksulluk sınır

altında ve yetişkin insanların (15 yaştan fazla) %76'e kadar formel finansal hizmetlere erişememiştir. Mikro finans yoksullukla mücadele için güçlü araç olduğuna göre hükümetler, STÖ'ler bu sektörün geliştirmek için gayret etmektedir.

Tablo 6. Afrika'da Bölgelere göre MFK'ların Çeşitlendirmesi: MIX
(Microfinance Information Exchange)'ta Raporlarını Yayınlayan MFK (2007)

Bölgeler	Banka	Kooperatif	Banka dışı Finansal kuruluş	STÖ
Kuzey Afrika	1	0	0	22
Batı Afrika	0	48	10	29
Orta Afrika	2	16	17	9
Güney Afrika	7	1	13	22
Hint Okyanusu	0	8	1	0
Doğu Afrika	6	6	35	20
Toplam	16	79	76	102

Kaynak: jaynbek, mikro finans ve kirgistan örneği, S.48

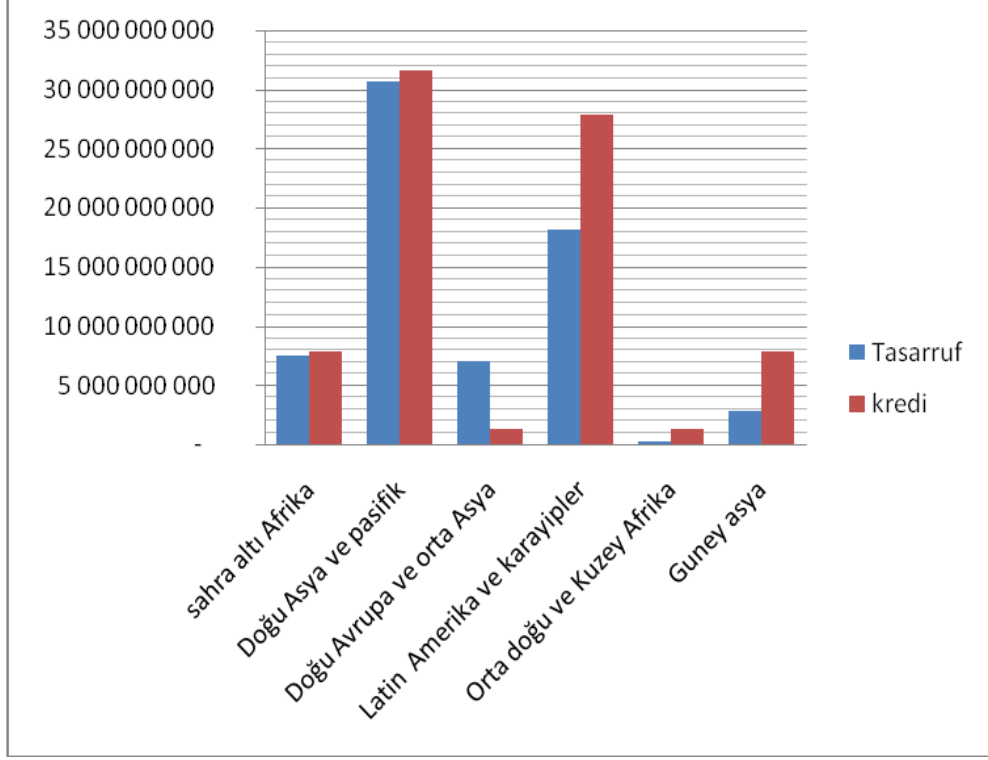
Tablo 6'ye baktığımız zaman Afrika'da MFK'lar dört gruba ayrılmıştır, banka tipi, kooperatif, Banka Dışı Finansal Kuruluş ve STÖ. Bu bilgilere göre 2007'li yıllarda mikro finans sektöründe STÖ modeli önemli yer almaktaydı. Bunun ardından ikinci sırada kooperatifler, yer almakta. Üçüncü sırada Banka dışı Finansal kuruluşlar yer almaktadır. Günümüzde STÖ doğrudan mikro finans faaliyetleri yapan kuruluş olarak sayısını azalmıştır. MFK'lara finansman veya eğitim sağlayarak sektörün güçlendirmeye çalışır.

Tablo 7. Afrika’da MFK’ların Türlerine Göre Tasarruf Sahibi ile Borçluların Sayısı (binlik)

	Orta Afrika		Doğu Afrika		Güney Afrika		Batı Afrika	
	Borçlu	Tasarruf sahibi	Borçlu	Tasarruf Sahibi	Borçlu	Tasarruf Sahibi	Borçlu	Tasarruf Sahibi
Banka	10	109	955	6506	903	1801	127	722
Kredi kooperatif	188	685	16	205	50	248	610	3917
Bankadışı Finansal Kuruluş	108	154	3161	4671	70	57	184	773
STÖ	68	85	386	424	98	65	835	1159
Toplam	374	1033	4518	11806	1121	2171	1756	6571

Kaynak: CGAP, Sub-saharan Afrika microfinance Analysis and Benchmarking Report, S.2

Tablo 7’ e bakıldığında bankaların müşterileri diğer MFK türlerine göre daha çoktur. Banka grubunda ticari bankalar, topluluk bankaları ve köy bankacılığı yer almaktadır. Günümüzde ticari bankalar düşük gelire sahip olanlarla ve özellikle KOBİ’ler ile ilgilenmektedir. Bu kişilere yönelik uygun finansal hizmetleri sunmaktadır. 1990’li yıllardan önce mikro kredi işlem ticari bankalar maliyeti yüksek ve getirisi düşük diye bu tür işlemlerle uğraşmıyordu, ancak bu dönemden sonra bankacılık sektöründe yaşanan rekabet ile birlikte bankalar pazarlarını genişletmeye başladı. Bu tabloda dikkatimizin çektiği unsur tasarruf sahiplerinin sayısı ile borçluların sayısı arasındaki farktır. Tasarruf sahiplerinin sayısı borçlularından yaklaşık üç kat daha yüksektir. Dolayısıyla tasarruf edenlerin çoğu krediye faydalanmamaktadır. Mikro finans kredi açısından ne kadar müşteriye ulaşırsa o kadar verimli olur. Bölgelere baktığımız zaman Doğu Afrika’da daha çok tasarruf sahibi bulunmaktadır. Bu bölgenin tasarruf sahipleri toplam tasarruf sahiplerinin %55’i oluşturmaktadır

Şekil 2. Bölgelere Göre Kredi ve Tasarruf Durumu

Şekil 2'ye bakıldığında Afrika'da mevduat ile kredi neredeyse aynı seviyede. Ayrıca Doğu Asya ile Latin Amerika ve Karayiplere göre Afrika MFK'ların tasarruf toplama ve kredi kapasite düşüktür. Dolayısıyla Afrika'da mikro finans sistemi güçlendirilmesi gerekiyor.

2.5. Latin Amerika'da Mikro Finans Uygulamaları

Latin Amerika, mikro finans sistemi gelişmiş bölgelerden biridir. MFK'lar birçok az gelir insanlara ve yoksullara finansal hizmetleri sağlamak için çalışmaktadır. Günümüzde milyonlarca insan mikro finansal hizmetler başta olmak üzere formel finansal hizmetlere de erişmiş oldu.

Tablo 8. Latin Amerika’da Mikro Finans Göstergeleri 2008

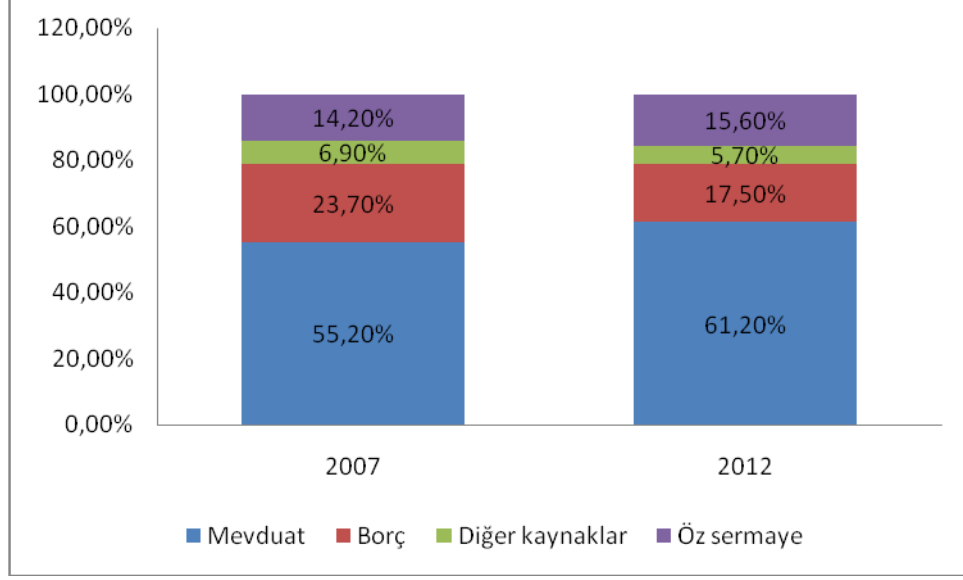
Ülke	Kredi Portföyü (\$)	Müşteri Sayısı	Ulaşılan Müşteri/ Toplam İnsan Sayısı	Ort. Kredi Miktarı (\$)
Arjantin	12.712.852	17.117	0,04	743
Bolivya	1.151.430.886	764.864	8,18	1.505
Brezilya	385.545.676	628.164	0,33	614
Şili	1.083.482.960	377.670	2,3	2.869
Kolombiya	3.154.221.724	1.629.208	3,58	1.936
Kosta Rika	48.588.574	15.038	0,34	3.231
Dominik C.	162.019.124	147.602	1,54	1.098
Ekvador	1.008.415.779	585.597	4,44	1.722
El Salvador	312.185.542	209.741	3,1	1.488
Guatemala	177.971.743	261.318	2,01	681
Haiti	36.874.890	111.145	1,18	332
Honduras	151.732.726	186.737	2,68	813
Meksika	2.644.549.276	3.320.453	3,19	796
Nikaragua	502.364.265	552.146	9,98	910
Panama	12.505.692	11.643	0,35	1.074
Paraguay	365.477.163	317.549	5,28	1.151
Peru	2.895.058.928	2.454.742	8,9	1.179
Uruguay	230.873.910	101.099	3,05	2.284
Venezuela	66.712.261	34.526	0,13	1.932
Toplam/Ort.	14.402.723.971	11.726.359	2,17	1.387

Kaynak: Jaylynbek, A.g.e, S.39

Latin Amerika dünyada mikro finans sisteminin gelişmiş olduğu bölgelerden biridir. Tablo 8 verilere göre 2008 yılında toplam verilmiş kredi tutarı 14,4 milyar dolardı, ortalama kredi ise 1.387 dolardı. En yüksek kredi ortalaması 3231\$ olarak Kosta Rika ülkesinde kaydedilmiştir, en düşüğüne ise 332\$ ile Haiti’ye aittir.

Genel olarak 1387 dolar olan kredi ortalaması diğer bölgelere ve mikro kredi çerçevesinde oldukça iyidir. Ancak toplam nüfusu dikkate alındığımız zaman mikro finansa erişim oranı %2,17. Bu oran çok düşüktür. Çünkü bu bölgede finans hizmetlere erişmeyen insanlar %61 oranındadır.

Ayrıca tablo 9’a göre Latin Amerika’da ulaşılan yoksul müşteri %2,43’dir. Dolayısıyla bu bölgede mikro finans etkin olmadığını söylenebilir.

Şekil 3. Latin Amerika’da MFK’ların 2007 ve 2012 Finansman Yapısının Gelişmesi.

Kaynak: MIX, Trend 2007-2012 latin American and the Caribbean, 2013 S.14

Şekil 3 ‘e bakıldığında Latin Amerika 2007 ile 2012 MFK finansman yapısı aynıdır. 2007’de kaynakların %55,2 mevduatlar oluşturmaktadır, 2012’de kaynaklarda mevduatların payı %61,20 olmuştur. 2007 ile 2012 arasında kaynaklarda mevduatların payı %10 artmıştır. Mevduat dışında kaynaklar borç, öz sermaye ve diğer kaynaklar oluşturulmaktadır. 2007 yılında öz sermaye oranı %14,2 ve borçlar %23,7 iken 2012 yılında öz sermaye %15,5’e yükselmiştir ve borçlar %17,5’e düşmüştür. 2012 yılı dikkate alsak toplam yabancı kaynak (mevduat+ borç) kaynakların) %78,7’e ulaşmıştır. Dolayısıyla MFK’lar aktifleri yabancı kaynaklarla finanse etmektedir.

2.6. Asya’da Mikro Finans Uygulamaları

Asya Bölgesi dünya mikro finans hizmetlerinin başarılı olduğu bir bölgedir. Bu bölgede mikro finans sistemi oldukça gelişmiştir. Genel olarak Asya bölgesi dünya nüfusun %60’nı oluşturmaktadır. Aynı zamanda bu bölgede birçok insan yoksulluk sınırın altında yaşamaktadır.

Örneğin doğu Asya ve pasifikte nüfusu %14,7, Güney Asya'nın nüfusun %36'sı yoksulluk sınırın altında yaşamaktadır. Mikro finans sisteminin gelişmesinin nedeni yoksullukla mücadele ile yoksul insanlara finansal hizmetleri sunmasıdır. Asya bölgesi, 2011 yılında Dünya mikro finans sektöründe tasarruf sahiplerinin ve tasarrufun %50'si, kredinin %51'i ve borçluların %69'u oluşturmaktadır. Ayrıca bu bölgede mikro finans hizmetleri gelişmiş olan Bangladeş ve Hindistan'da bulunmaktadır. MIX 2010 raporlarına göre Asya'da:

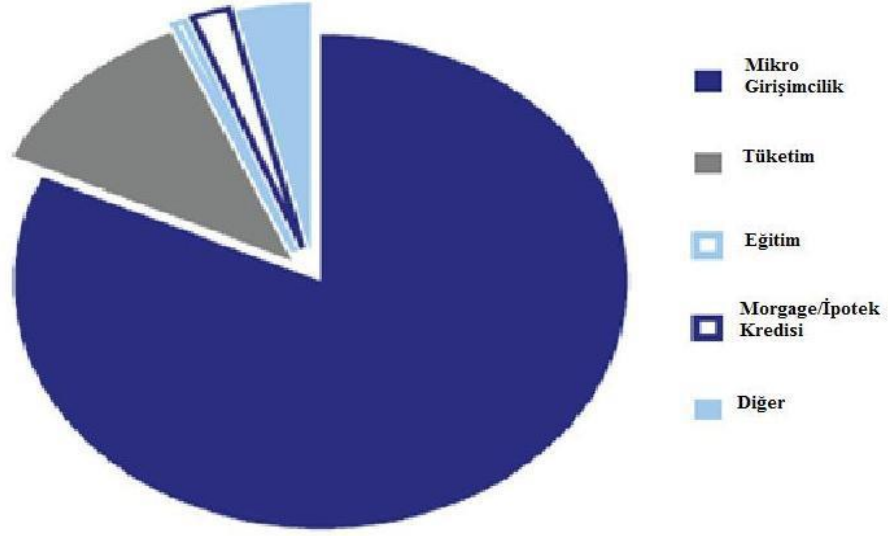
- 74 milyon borçlu 34 trilyon kredi kullanmıştır yani kredi ortalaması 459,46 Amerikan dolarıdır.;
- Kredinin %91'i mikro işletmelerin finansmanı sağlamaktadır, %9'u tüketim kredileri, eğitim kredileri, mortgage/ipotek kredileri ve diğer kredileri oluşturulmadadır.
- 32 milyon tasarruf sahibi 15 trilyon Amerikan doları tasarrufa ulaşmıştır.
- 10 mikro kredi borçlulardan 7'si Bangladeş'te ve Hindistan'da yaşamaktadır.

Tablo 9. Bölgelere Göre En Yoksul Müşteri Oranları

Bölge	%
Sahra altı Afrika	6,95
Doğu Asya ve pasifik	88
Doğu Avrupa ve orta Asya	0,11
Latin Amerika ve karayipler	2,43
Orta doğu ve Kuzey Afrika	1,64
Kuzey Amerika ve Doğu Avrupa	0,04

Kaynak: Microfinance Summit campaign, <http://stateofthecampaign.org/>

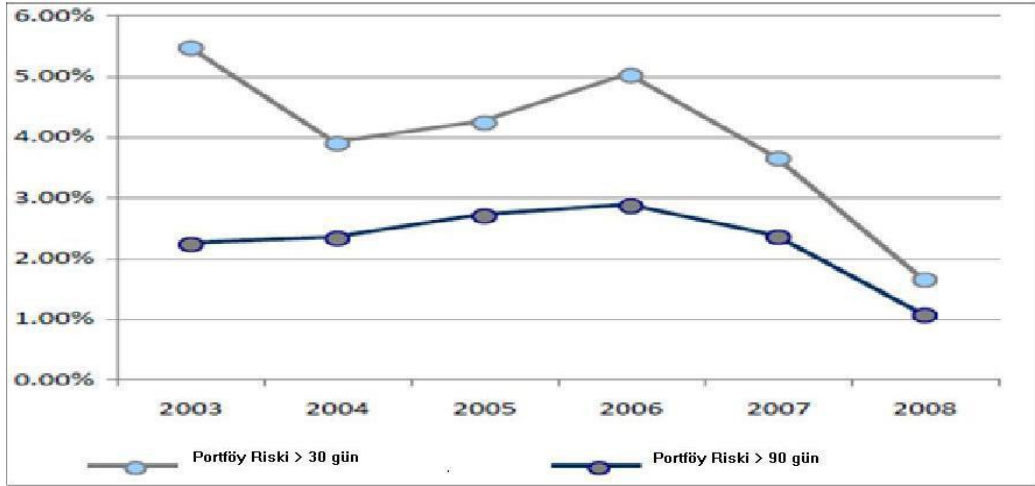
Tablo 9'da en yoksul müşteri oranlarının bölgeler arasında farklı olduğunu görmekteyiz. %88 yoksul müşteri oranı Doğu Asya ve Pasifik'e aittir. Diğer bölgelerde ise ulaşılan en yoksul müşteri oranı çok düşüktür. Örneğin, sahra altı Afrika % 6,95, Doğu Avrupa % ve Orta Asya %,0,11, Latin Amerika ve karayipler %2,43, Orta doğu ve Kuzey Afrika %1,64, Kuzey Amerika ve Doğu Avrupa % 0,04. Bu durum mikro finans sisteminin etkinliğini zayıflatmaktadır. Mikro finansın yoksullukla mücadele edebilmesi için, yoksulların mikro finans hizmetlerinden istifade etmesi gerekir

Şekil 4. Sektöre Göre Kredi Dağılım

Kaynak: Jaylynbek, A.g.e, S.56

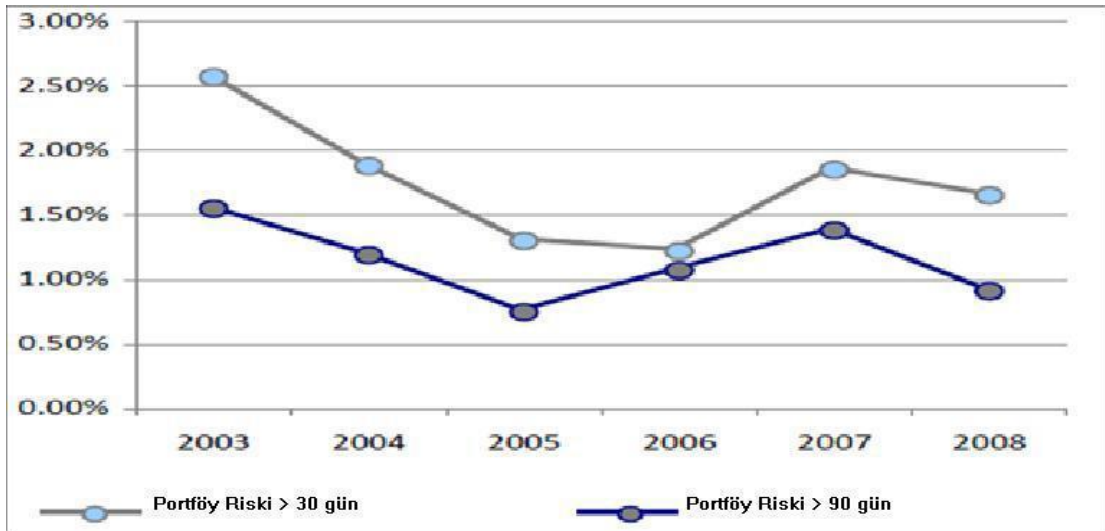
Şekil 4 sektörlere göre kredi kullanımını göstermektedir. MFK çeşitli amaçlı mikro kredi sunmaktadır Bu grafiğe bakıldığında krediler beş ana gruba ayrılmıştır, mikro girişimcilik kredisi, tüketim kredisi, eğitim kredisi, mortgage kredisi ve diğer. MFK'ların verdiği kredilerin büyük kısmı mikro girişimcilik kredisi olmuştur. Mikro girişimcilikten sonra ikinci sırada tüketim kredileri yer almaktadır. Mikro finans yoksulla mücadele hedeflediği için MFK'ların girişimcilik kredisini çok önem vermesi önemli unsurdur. Çünkü girişimcilik hem gelir hem istihdam sağlamaktadır.

Şekil 5. Doğu Asya ve Pasifik 2003-2008 Riskli Portföyünün Değişimi

Kaynak: Jaylynbek, A.g.e, S.57

Şekil 5, mikro finans sisteminde riskli portföy ölçen PAR söz konusudur. Doğu Asya ve pasifik 2003-2008 riskli portföyünün değişimini göstermektedir. Grafığe göre PAR 30 gün PAR 90 gün üzerindedir. Ancak 2003 ile 2008 arasında ikisi aynı yönde değişmiştir. 2003'ten 2005'e PAR 30 gün ve PAR 90 gün düşmüştür, 2005'ten 2007'e kadar yükselmiş ve 2007'den itibaren düşmeye başlamıştır. PAR 30 gün %6 altında değişmiş. PAR 90 gün ise %1 ile %3 arasında değişmiştir

Şekil 6. Güney Asya 2003-2008 Riskli Portföyünün Değişimi

Kaynak: Jaylynbek, A.g.e, S.57

Şekil 6'ya bakıldığında Güney Asya'da PAR 30 gün 2003 ile 2008 arasında aynı yönde değişmiştir. 2003'ten 2005'e bir düşüş tespit etmekteyiz, 2005'ten 2007'e kadar yükselmiş ve 2007'den itibaren düşmeye başlamıştır. 2006 yılında PAR 30 gün ve PAR 90 gün neredeyse aynı değere ulaşmıştır. Bu bölgede PAR 30 %1 ile %2,5 arasında değişmiş. PAR 90 gün ise %0,5 ile %3 arasında değişmiştir. Dolayısıyla Güney Asya, Doğu Asya ve pasifiğe göre 2003 ile 2008 arasında portföy kalitesinin yeterince iyi olduğunu görmekteyiz

2.7. Gelişmiş Ülkelerde Mikro Finans Uygulamaları, Fransa ve ABD Örneği

Mikro finans sadece az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler değil gelişmiş ülkelerde de uygulanmaktadır. Mikro finans temel hedeflerden biri formel finans hizmetlere erişmemiş olanlara finansal hizmetleri sunmasıdır. Ancak gelişmiş ülkelerde de bu tür kişileri bulunmaktadır, 2012 yılında gelişmiş ülkelerde finansal hizmetlere erişmeyen oranı %11'di. Ayrıca, gelişmiş ülkelerde mikro finans küresel krizi ve bazı Avrupa Birliği (AB) ülkelerde yaşanan krizlerden dolayı yayınlamaya başlamıştır. Genelde krizlerin önemli etkilerde işsizliktir, kriz döneminde işsizlik oranı artmaktadır. Gelişmiş ülkelerde mikro krediye yararlanan kişilerin çoğu işsizlerdir. 2011 yılında Avrupa MFK'lar 204080 adet mikro kredi dağıtmıştır. Toplam mikro kredi 1047 milyon Avro olmuştur. Bu kredinin %60'i AB'de gerçekleşmiştir. Burada Fransa 've Amerika Birleşik Devletler (ABD) örneğiyle gelişmiş mikro finans nasıl uyguladığını anlatılmıştır.

2.7.1. Fransa'da Mikro Finans Uygulamaları

Avrupa'da mikro kredi hizmetlerinin yaygın olduğu ülkelerden biri de Fransa'dır. Fransa'da iki tip mikro kredi vardır; bireysel mikro kredi ve girişimcilik (profesyonel) mikro kredi.

Bireysel mikro kredi bankacılık ve finansal hizmetlere erişmeyen gruplara sağlamak için uygulanmaktadır. Bu hizmet, mevduat, kredi, havale, çek, ödeme hizmetleri, vb. bankacılık faaliyetleri kapsamaktadır. KOBİ'ler istihdam sağlamak amacıyla konut,

eğitim ve sağlık ihtiyaçlara karşılamak için verilmektedir⁴⁰. 2011 yılında bireysel kredin % 71'i istihdama takdim edilmiştir. Burada istihdam kredisi firmaların istihdam istikrarını sağlamak üzere eritmektedir⁴¹. Bireysel kredinin teminatı devlet sağlamaktadır

Girişimcilik mikro kredi: Girişimcilik mikro kredi birinin kendi şirket kurmak veya satın almak ve kendine iş sağlamak üzere verilmektedir⁴². Genelde bankadan kredi alamayan bireylere hitap etmektedir. Bu tür kredi iki gruba ayrılmıştır klasik kredi ve öz sermaye olarak verilen kredi. 2011 yılında toplam 601,8 milyon girişimcilik kredi verilmiştir. Verilen kredinin %69'u öz sermaye olarak verilmiştir. Fransa'da girişimcilik kredi sağlayan dört MFK var: France Active, France Initiative, ADIE ve OSEO. Bu MFK'ların finansmanın %80'e kadar ve daha fazla girişimcilik kredi oluşturulmaktadır, Bu MFK'lar bireysel mikro kredi de sağlıyorlar.

2.7.2. ABD'de Mikro Finans Uygulamaları

ABD'de hem ekonomik hem de politika aında dünyanın en gelişmiş ve güçlü ülkedir. Son yıllarda KOBİ'lerin büyümesini ve istihdam sağlamak için mikro finans programlar uygulamaya başladı. Mikro finans hizmetleri sağlayan kurumlar arasında en büyük ACCION'dur. Bu kurum hem yurtdışında hem de yurtiçinde faaliyet göstermektedir. ABD'deki mikro kredi gelişmekte olan ülkelerde uygulanan mikro kredi politikası farklıdır. ABD'de kredi miktarı oldukça yüksek, nk işletme sermaye ihtiyaı çok yüksektir, verilen kredilerin ortalaması 7000\$ ve kredi miktarları 500\$ ile 35000\$ arasında değişmektedir. Ayrıca birçok gelişmekte ülkede grup kredi söz konusu iken ABD'de MFK'lar grup kredi yerine bireysel kredi modeli uygulamaktadır⁴³.

⁴⁰ Banque de France, Rapport annuel 2011 de l'observatoire de la microfinance, S.5

⁴¹ Banque de France, a.g.e, S.8

⁴² Banque de France, a.g.e, S.17

⁴³ ACCION, <http://www.accionusa.org/home/support-accion/learn/microlending-in-the-united-states.aspx>, (erişim 10.12.2013)

3. BURKINA FASO'DA MİKRO FİNANS UYGULAMASI

Burkina Faso'da mikro finans sektörü son yıllarda oldukça gelişmiş. Ülkenin dört yanında MFK'lar ya da şubeler kurulmuştur. Böylece ülkenin birçok insanların finans hizmetlerine erişimini sağlamaktadır. Bu bölümde MFK'ların gelişmesi, faaliyetleri, bölgelere göre dağılımı, detaylı olarak mikro finans temel göstergeleri kullanarak değerlendirilmiştir. Mikro finans, Burkina Faso finans sektörünün önemli bir bileşenidir. Burkina Faso'da mikro finans 1980'li yıllarda ortaya çıkmıştır, günümüzde mikro finans hizmetleri önemli seviyelere ulaşmıştır. Mikro finansın gelişmesi iki ana etkene bağlıdır, bunlar ülke fakirliği ve bankacılık sisteminin etkisizliğidir.

3.1. Ülkenin Durumu

Burkina Faso, Batı Afrika'da bulunmaktadır, yüzölçümü 274200 km²'dir. Çevresinde altı komşu ülke bulunmaktadır. Bu ülkeler; Mali, Nijer, Togo, Benin, Gana, Fildişi Sahilleri'dir.

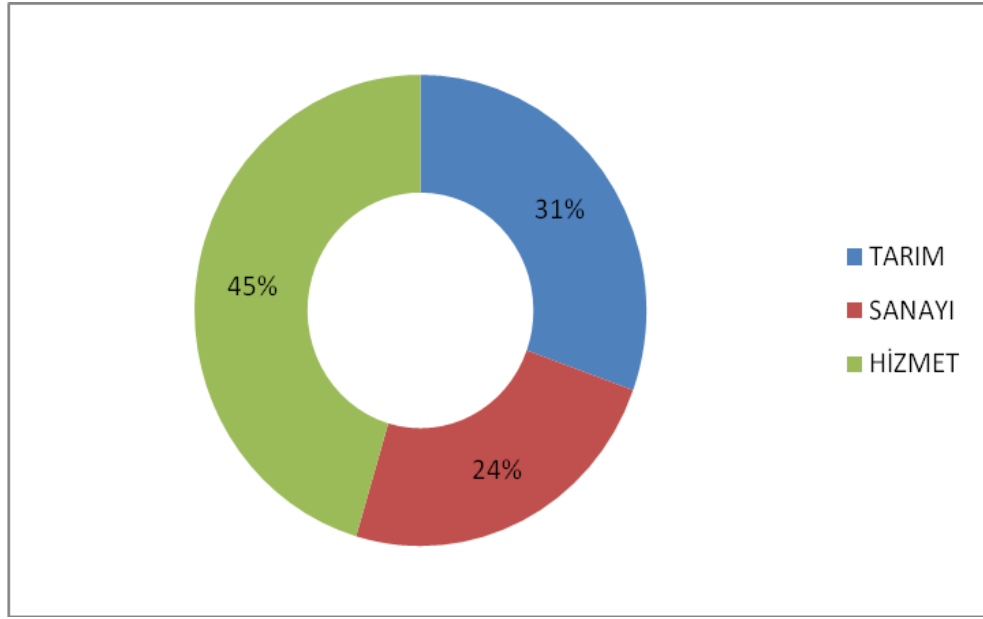
3.1.1. Ekonomik Durumu

Burkina Faso fakir bir ülkedir. Ülkenin ekonomisi tarım ve madencilığe dayanmaktadır. Nüfusun büyük kesimi tarım sektöründe çalışıyor. Fakat iklim koşulları tarım için elverişli değildir. Ülkede sekiz ay kuraklık yaşanmaktadır ve çalışma teknikleri iyileştirilmediğinden dolayı elde edilen ürünler yetersiz kalmaktadır. Örneğin 2008 yılında toplam tahılların üretim 3 094 456 ton iken aynı zamanda tüketilen tahıtlar 3 325 930 ton idi⁴⁴. Burkina Faso'da yer altı kaynağı olarak bakır, manganez, çinko, altın oluşuyor. Ancak en çok altın üretimi gelişmiştir. Burkina Faso'da son beş yıllarda altın üretimi son derece yoğunlaşmıştır, 2007'de üretim kapasitesi 754 kilo iken 2012 yılında 30,2 tona ulaşmıştır⁴⁵. Böylece Burkina Faso Güney Afrika, Gana ve Mali'den sonra Afrika'nın dördüncü altın üreticisi olmuştur. Ayrıca altın üretiminin gelişmesi ülkenin ihracat yapısını değiştirdi. Önceden ihracatın 60'ini pamuktan oluşturulurken şimdi ihracatın %70'i altın oluşturulmaktadır. Dolayısıyla ihracatın tamamen tarım ve altından

⁴⁴ INSD statistique annuel 2008

⁴⁵ İMF 2013 yılın raporu

kaynaklamaktadır. Bu yüzden altın ve pamuk fiyatlarında düşüş yaşadığı zaman ekonomi büyük durgunluk yaşamaktadır. Ayrıca ithalatların çok önemli olduğu dış ticaret ve ödemeler dengesi açıktır. Ulusal kaynaklar yetersizden dolayı kamu bütçesi açık durumdadır. Son on yılda ortalama %5,2 ekonomi büyümesi tespit edilmiştir. En yüksek büyüme, % 8'lik oranla 2008 yılında tespit edilmiştir.

Şekil 7. GSYİH'da Ekonomik Sektörlerin Payı

GSYİH'dın %31'1 tarımdan %24'u sanayiden ve %45'i hizmetlerden oluşturulmaktadır. Burkina Faso tarım ekonomisine sahip olduğunu gösterilmektedir. Ancak tarım sektörü nüfusun %'80'i çalıştığı sektör olup GSYH 'ta % 31 paya sahip olduğundan bu sektörün etkin olmadığı düşünebiliriz.

Tablo 10. Kişi Başı GSYİH Gelişmesi

	2007	2008	2009	2010	2011
Kişi başı GSYİH (US \$)	449	538	522	559	613

Kaynak: <http://data.worldbank.org>

Tablo 10' bakıldığında 2007 ile 2011 yılları arasında Gayrisafi Yurtiçi Hâsılda (GSYİH) pozitif gelişme görülmektedir. Bu veriler ülkede ekonomik gelişme yaşandığını gösterir. Fakat Burkina Faso, 613\$ kişi başı GSYİH ile dünyanın en fakir ülkeleri arasında yer almaktadır.

Tablo 11. GSYİH Büyüme Oranı Gelişmesi

	2007	2008	2009	2010	2011
GSYİH büyüme oranı %	3,6	5,8	3	7,9	4,2

Kaynak: <http://data.worldbank.org>

Tablo 11'den GSYİH için ortalama %5' büyüme oranı çıkartılır. Bu oran 2007 yılında 3,6 iken 2010 yılında %7,9'a yükselmiştir. Fakat 2011 yılında düşüş yaşanmış GSYİH büyüme oranı %4,2 olmuştur.

3.1.2. Sosyal Durumu

2006 yılın nüfus sayımına göre Burkina Faso'nun nüfusu 14.017.262' dir⁴⁶. Günümüzde ise nüfusun 17,5 milyon olduğu tahmin edilmektedir. Nüfusun yıllık büyüme oranı % 3,1'dir. Burkina Faso genç nüfusa sahiptir. Nüfusun %53,3'ü 18 yaş altındadır. Kadın nüfusu oranı %51,7'dir. Nüfusun %77,3'ü kırsalda yaşamaktadır. Tarım sektöründe (tarım, hayvancılık, Balıkçılık...) çalışanların oranı %80'dir.

İnsanların yaşam koşulları

Burkina Faso halkının büyük çoğunluğu yoksullukla karşı karşıyadır. Binyıl Hedeflerinin gerçekleştirilebilmesi için, hükümet önceliklerinden birisi de yoksullukla mücadeledir. Yapılan çalışmaların sonuçlarına bakıldığında bu hedeflere ulaşmak neredeyse imkânsızdır. İki yoksulluk tür vardır. Birincisi; parasal yoksulluk ve ikincisi de parasal olmayan yoksulluktur⁴⁷.

Parasal yoksulluk

Burkina Faso'da çok sayıda yoksul birey bulunmaktadır. Yoksulluk sınırı altında yaşayan bireylerin, ülke nüfusuna oranı 2003 yılında %46,4'tür. 2009 yılında bu oran 43,9'a gerilemiştir. Aynı zamanda Burkina Faso UNDP sıralamasına göre, 187 ülke arasında 181. sırada yer almıştır (Dünya Bankası). Bu sonuçlara göre Burkina Faso'nun en yoksul ülkeler arasında olduğu görülür.

⁴⁶ INSD Recensement général de la population 2006

⁴⁷SCADD Burkina Faso 2011-2015. SCADD Burkina Faso hızlı büyüme stratejisidir.

Tablo 12. Yoksulluk Oranı Değerleri

Yıl	Yoksulluk sınırı ⁴⁸	Yoksulluk oranı ⁴⁹ P0
1994	41 099 FCFA	44,5
1998	72 690 FCFA	45,3
2003	82 672 FCFA	46,4
2009/2010	10 8374 FCFA	43,9

Kaynak: INSDanket verileri

Tablo 12, 1994 ile 2010 arasında yoksulluk oranının değişimini göstermektedir. 1994 yılında yoksulluk oranı %44,5 2010 yılında bu oranı %43,9. Verilere göre 16 yıl içinde yoksulluk oranı pek değişmemiş.

Tablo 13. Yerleşim Alanına Göre Yoksulluk Oranı Değerleri

Yerleşim Alanı	Yoksulluk Oranı Po(%)				Değişim		
	1994	1998	2003	2009	09/94	09/98	03/03
Köy	51	51	52,3	50,7	-0,3	-0,3	-1,6
Şehir	10,4	16,5	19,9	19,9	9,5	3,4	0
Ulusal	44,5	45,3	46,4	43,9	-0,6	-1,4	-2,5

Kaynak: INSD anket verileri

Tablo 13'göre Yoksulluk oranı yerleşim alanlarına göre farklılık göstermektedir. Yapılan anketlere göre kırsalda tespit edilen yoksulluk oranı çok daha fazladır. 2009 yılında yoksulluk oranı köyde % 50,7 iken şehirde %19 'dur.

Parasal Olmayan Yoksulluk

Elektrik: Elektrik insan yaşamında önemli bir unsurdur. Ancak Burkina Faso'da fertlerin çoğu elektrik hizmeti alamamaktadır. 2003 ile 2009 arasında elektriğe erişim oranı %13,9 olarak açıklanmıştır. Bu oran; kırsalda %2, kentte ise % 46'dır. Burkina Faso'da 13 bölge bulunmaktadır ve bölgelere göre elektrik erişim oranları farklılık göstermektedir. Aşağıdaki tablo bölgelere göre elektrik erişim oranlarını

⁴⁸Yoksulluk sınırı yetişkin bir bireyin temel ihtiyaçlarını karşılamak için gereken asgari gelirdir.

⁴⁹Yoksulluk oranı, yoksulluk sınırı altında bir oranla geçimini sağlayan insanları içerir.

göstermektedir. Örneğin, Centre bölgesinde oran %41,3 iken Sahel bölgesi ise % 2,2'dir.

Tablo 14. Bölgelere Göre Elektrik Erişim Oranı

Bölge	Elektrik erişim oranı %
Centre	41,3
Hauts-bassin	27,3
Cascade	20,8
Sud-ouest	7,9
Nord	7,3
Centre-Ouest	6,2
Est	6,0
Plateau central	5,8
Centre-Est	4,3
Boucle du Mouhoun	3,8
Centre-Nord	3,4
Centre-Sud	3,2
sahel	2,6

Kaynak: SCADD P 12

Hijyen ve temiz su: Hijyen yaşam kalitesinin artırılabilmesi için önemli faktördür. Hijyen insanları hastalıklardan korumaktadır. Burkina Faso'da hijyen sorunu mevcuttur. Atık su ve çöp konusunda tahliye sorunları yaşanmaktadır. 2010 yılında Office

Nationale de l'Eau et de l'Assainissement (ONEA)⁵⁰ verilere göre, temizleme oranı %21 iken temiz su erişim oranı %75'dir.

3.2. Bankacılık Sektörü

Bankacılık sektörü, Burkina Faso finansal sektörünün önemli bir bileşenidir. Burkina Faso bankacılık sektörü Batı Afrika ekonomik ve parasal birliği (UEMOA) bankacılık mevzuatına tabi tutulmaktadır. Bu mevzuat Batı Afrika Devletleri Merkez Bankasının (BCEAO) kontrolü altındadır. UEMOA üye ülkeler ortak para birimi olan FCFA (XOF) kullanmaktadır Burkina Faso bankacılık sektörü ticari bankalar ve finansal kuruluşlardan oluşmuştur. Sektörde 11 banka ve 4 finansal kuruluş bulunmaktadır.

Tablo 15. UEMOA Ülkelerin Bankacılık Hizmetlerine Erişme Oranı

	Benin	Burkina Faso	Cote d'Ivoire	Guinée Bissau	Mali	Niger	Senegal	Togo
Banka hesap sayısı (binlik)	640	748	3.151	56.120	1.416	261	986	651
Nüfus (milyonluk)	9,1	16,2	23,5	1,5	15,6	15,3	12,6	6,0
Bankacılık erişim oranı	7%	4,60%	13,40%	3,80%	9,10%	1,70%	7,80%	10,80%

Kaynak: UEMOA bankacılık komisyonunun 2011 yılın raporu

Tablo 15'te görüldüğü gibi Burkina Faso'nun bankacılık hizmeti alma oranı (erişme oranı), UEMOA ülkeleri içinde çok düşüktür. 16,2 milyon nüfuslu ülkede yalnızca 747.963 adet Banka hesabı bulunmaktadır ve nüfusun %94,4'ü bankacılık hizmeti almamaktadır

⁵⁰ ONEA: Ulusal Su ve Temizleme Dairesi'dir

Tablo 16. Burkina Faso'daki Bankaları

BANKALAR	Sermaye (Milyon CFA)	Sermaye yapısı			Aktif (Milyon CFA)	Şube	Personel
		Kamu %	Özel %	Yabancı %			
TOPLAM	162.37	15,80	33,48	50,94	1.282.847	149	2.251
BİB	24	10	1205	77,45	183.562	27	444
BICIAB	10.	25	24	51	141.408	14	277
ECOBANK BURKİNA	14,9	3,34	11,67	84,99	288.862	41	546
SGBB	12,8	15	21,97	63,03	145.998	8	204
BOA BURKINA	10		32,6	67,40	176.379	14	161
BCB	52,25	5	25	50	99.250	11	199
Banque Atlantique	10	18,32	25	56,08	83.706	12	112
BSİC	20,42	10	80		31.251	5	100
CBİ	10	13,96	85,88	0,16	144.744	11	101
BRS	4			100	13.899	3	61
Banque de l'Habitat	4.	40,10	37,90	22	1.590	3	46

Kaynak: BCEAO

Tablo 16'ye göre Burkina Faso'da bankacılık sektörü 11 bankadan oluşmaktadır. Sermaye; kamu, özel ve yabancı sermayeden oluşmaktadır. 2010 yılında kamu sermayesi %15,80, özel sermaye %33,48 ve yabancı sermaye %50,94'tü. Dolayısıyla bankaların yarısı yabancıların elindedir. Banka şube sayısı 149 ve personel sayısı 2251'dir. Aktif toplamı 1282842 milyon FCFA yani yaklaşık 2,6 milyar Amerikan dolardır.(USD)

Tablo 17. Fon Kullanımı- Fon Kaynağı

	2007	2008	2009	2010
Fon kullanım				
kredileri	578991	685531	699788	854339
Kısa vadeli kredileri	348441	421153	425101	517114
Orta vadeli kredileri	195964	221363	237348	276280
uzun vadeli kredileri	12157	14693	14823	19122
Finansal kiralama	2316	2606	2567	699
Takipteki alacaklar	44486	45606	49469	78771
Menkul kıymetler	167190	205069	294972	459937
Mevduat	726227	828913	957996	1169079
vadesiz mevduat	329296	374225	428062	501157
vadeli mevduat	128972	454638	529934	667922
Diğer	33953	31817	30638	42318
Öz kaynak	88863	89487	97514	121483
Diğer kaynak	50478	52520	68094	92268

Kaynak: BCEAO

Tablo 18. Kredi Kullanımı

Sektör	Aralık 2006	Aralık 2007	Aralık 2008	Aralık 2009
Tarım	%3	%3	%7	%3
Yer altı kaynak Endüstrisi	%1	%1	%1	%1
İmalat sanayi	%21	%20	%18	%18
Elektrik, gaz, su	%3	%4	%3	%3
İnşaat, bayındırlık	%5	%5	%4	%5
Ticaret, restoran, otel	%39	%37	%33	%33
Ulaşım, entrepo ve iletişim	%10	%12	%12	%13
Sigorta, gayrimenkul	%6	%5	%5	%6
Diğer hizmet	%12	%13	%17	%17
Toplam	%100	%100	%100	%100

Kaynak: BCEAO

Tablo 18’de sektörlere ilişkin kredi kullanım oranları verilmiştir. 2006 ile 2009 yılları arasında ortalama tarım kredi kullanım oranı %5,33’dir. Ülke nüfusunun %80’ i tarım sektöründe çalışmakta ve ekonomik büyümeye katkı sağlamaktadır. Tarım sektörünün düşük finansman payına sahip olması iyi bir gösterge değildir. Ekonomik kalkınmanın iyileştirilebilmesi için tarım sektörünün desteklenmesi ve sektörün daha çok finansman alması gerekmektedir.

3.3. Mikro Finans Sektörünün Organizasyonu

3.3.1. Hukuki Yapısı

Mikro finans kurumlarının hedeflerini sağlamak için etkin bir organizasyon ve yönetim oluşturması gerekir. UEMOA'da MFK'ların düzenlemesini ve denetlemesini sağlayan bir mevzuat vardır. Bu mevzuat tüm UEMOA ülkelerinde uygulanmaktadır. Mevzuatta MFK'ların kurulması, yönetimi ve kontrolü yer almaktadır. Bu mevzuat yasa olarak BCEAO tarafından hazırlanıp üye ülkeler tarafından resmi olarak yayınlanmıştır. Tüm MFK'lar mevzuatı uygulamak zorundadır. Mevzuata karşı gelen MFK cezalandırılır. Bu mevzuatta MFK'ların organizasyonu, yönetimi ve kontrolü yer almaktadır. Mevzuatta MFK'ların en iyi şekilde işlemesi için İhtiyati oranları belirlenmiştir.

3.3.2. Kontrol Sistemi

İç denetimi: Denetim ve gözetim yapmak üzere her MFK'ta iç denetimi organı bulunmaktadır. Deneticiler bağımsızdır ve tüm faaliyetlerin üzerine denetim yapar. Denetimin amacı mikro finans ile ilgili gereken kurallarının uygulamasını, MFK'ların varlıkların iyi yönetimini, tasarruf edenlerin yatırdığı mevduatın güvenliğini sağlamaktır. Denetçiler denetim esnasında MFK'ya ait tüm bilgilere ulaşabilirler. Denetimden sonra rapor hazırlanır ve bu rapor Maliye Bakanlığına veya Merkez Bankasına teslim edilir

Dış denetimi: Dış denetim Maliye Bakanlığı ve Merkez Bankası tarafından yapılır. Devlet MFK'ları denetlemek için Merkez Bankası onaylamasıyla denetim kurumu seçer. Merkez Bankası ise Maliye Bakanına haber vererek belli seviyeye ulaşan bazı MFK'ları denetler. Merkez Bankası denetimin sonucu Maliye Bakanına ve MFK'nun yönetim kuruluna bilgilendirir.

İhtiyati Oranları

İhtiyati kuralı ve standardı aşağıdakileri kapsamaktadır:

- Bir MFK tabi tuttuğu riskleri sınırlaması
- İstikrarlı kaynaklarla orta ve uzun vadeli varlıkları finanse etmesi

- Yöneticilere ve çalışanlara kredi sınırlaması
- Bir kontrat üzerinde alınan riskin sınırlaması
- Likidite katsayısı
- Kredi ve tasarruf dışındaki faaliyetlerin sınırlaması
- Yasal yedekler
- Katılım sınırlaması

Bu oranların hesaplaması EK2’de yer almaktadır ve MFK’ların sağlamlığını sağlamasını hedeflemektedir. Mikro finans kurumların çoğu tasarruf toplayarak kredi verdiği için, yönetim iyi olması gerekmektedir.

3.4. Burkina Faso’da MFK’ların İşleyişi ve Yönetimi

Mikro finans hizmetleri mikro finans kurumların tarafından sunulmaktadır. Bu kurumlar bankalar gibi fon toplanıp kredi verir. Bazı kurum mevduat toplamadan sadece kredi işlemi yapar.

3.4.1. MFK Kurulması

Bir MFK kurmak ve mikro finans faaliyetleri başlamadan önce Maliye Bakanlıktan izin belgesi alınması şarttır. Bu belgeyi başvurmak için gereken evrakları sayılı 005-06-2010 talimatı belirlenmektedir. MFK kurmak için dört seçenek hukuki statü vardır: Anonim şirketi, Limitet Şirketi, Kooperatif ve Birlik.

Bakanlığa teslim edilecek evrakları uzmanlar tarafından incelenir. Bu çalığa sonunda MKF kuruma talebi kabul ya da reddedilebilir. MFK izin belgesin başvururken teslim etmesi gereken evraklar:

- Her seçilmiş yöneticinin imzaladığı Tüzük ve Genel idare usul kuralları. Bunlarda MFK’nun adı, işlem göreceği bölge ve ana merkezi ile ilgili bilgi yer almaktadır.
- Tüzüğün mahkemeye teslim belgesi

- İdarecilerin adları, adresleri ve öz geçmişleri
- Yöneticilerin bankacılık ve finans alanındaki tecrübeleri
- MFK'nun organizasyonu ve organizasyon şeması
- En az üç yıllık iş planı. İş planında tahmini finansal tabloları (Bilanço ve gelir tablosu) bulunması lazım.
- İnsan, finans ve teknik kaynaklarının değerlendirilmesi
- Tasarruf ve kredi politikasının kılavuz kitabı
- İdare, bütçeleme ve muhasebe kılavuz kitabı
- Tahmini nakit planı
- Faiz oranı hesaplama yöntemi(bir örnek ile)
- İlk yılın açılış bilanço

3.4.2. Mikro Finans Kurumlarının Yönetim Yapısı

Genel olarak MFK'lar şu şekilde organize etmektedir:

Genel Kurul Toplantısı

Yönetim Kurulu

Kredi Komitesi

Denetim Komitesi

Genel Kurul Toplantısı: MFK'nun en üstün organıdır. Genel kurul toplantısı MFK'nun üyeleri oluşturulmaktadır ve tüzüğe göre düzenlenmektedir. Genel kurul toplantısı aşağıdakileri gibi karar verir.

MFK'nun sağlamlığı ve iyi yönetmesi,

Tüzüğünün ve Genel idare usul kurallarının değişmesi,

Yöneticilerin seçmesi ve görevlerini belirlemesi;

Olağanüstü yedekleri veya herhangi özel fon, özellikle teminat fonu ayarlaması,

Bilanço ve gelir tablosu onaylaması ve temettü ödeme kararı;

Tasarruf toplama ve kredi politikasının belirlemesi

Herhangi faydalı kurum kurulması;

Yönetim Kurulu: Yönetim kurulu üyeleri Genel kurul toplantısının tarafından seçilir ve kurumunun iyi yönetimi ve işleyişini sağlamaktadır. Onların görevleri şunlardır;

Mevzuatın, tüzüğün ve usul kurallarının uyumasını sağlaması,

Kurumun kaynakların yönetim politikasının belirlemesi ve Genel kurul toplantısına dönemsel rapor teslim etmesi,

MFK'nun uyguladığı faiz oranı yasa belirlediği faiz oranı sınırını uymasını sağlaması,

Genel olarak Genel kurul toplantısının kararlarını uygulaması.

Kredi Komitesi: Kredi komitesinin üyeleri Genel kurul toplantısı seçer. Kredi komitesi kredi politikası ve kredi kılavuzuna göre kredi dağılımını sağlar. Kredi komitesinin görevini Genel kurul toplantısına hesap vermektedir. Kredi komitesin görevini tamamlamak için tüm dosyalara erişmekte ve gerekirse her kişinin yardımını isteyebilir.

Denetim Komitesi: Denetim komitesinin üyeleri Gene kurul toplantısının tarafından seçilir. Denetim komitesi faaliyetlerin düzgünlüğü, yönetimi ve diğer yönetim birimlerin gözetimini ve denetimini sağlar.

3.5. Mikro Finans Kurumlarının Kredi Politikası

3.5.1. Kredi Sınıflandırması

Tablo 19 . Süreye Göre Kredi Sınıflandırma

Kredi tipi	Süre
Kısa vadeli kredi	1 yıldan az
Orta vadeli kredi	1 yıl ile 5 yıl arasında
Uzun vadeli kredi	5 yıldan fazla

Kaynak:,Safiatou Sawadogo ve Ali Savadogo Gestion des prets dans les institution de microfance: cas Financier au entrepreneurs (CFE), 2007, S.18

Tablo 20. Karşılacağı İhtiyaca Göre Kredi Sınıflandırma

Kredi tipi	Karşılanmış ihtiyaç
Kısa vadeli kredi	Nakit ihtiyacı
Orta vadeli kredi	Çalışma sermaye ihtiyacı
Uzun vadeli kredi	Uzun vade yatırım

Kaynak: Safiatou Sawadogo, a.g.e S.18

3.5.2. MFK’larda Kredi Türleri

MFK’larda kredi türleri aşağıdaki gibi ayrılmıştır⁵¹:

Tüketici krediler: yararlanan kişilerin tüketim ihtiyaçlarının karşılamasını sağlar.

Başlıca kredileri şunlardır:

- Maaş avansları;
- Sosyal kredisi: vaftiz, düğün, cenaze,
- Mobilya kredisi;
- Bayram kredisi;
- Eğitim kredisi;
- Ulaşım araçlar kredisi;
- Konut kredisi;
- Sağlık kredisi;

Tarım kredisi: tarım işleri yapmak için gereken aletlerin alımını sağlar

⁵¹ RCPB, <http://www.rcpb.bf/spip.php?article4>, (erişim 15.05.2013)

- Tohum, gübre, böcek ilacı kredileri
- Tarım araçlar: inek, saban, traktör, iki tekerlekli yük arabası.
- Hayvancılık kredisi

Ticari kredileri. Ticaret işlemlerinde oluşan finansman ihtiyaçların finansmanı sağlar

- İşletme kuruma
- Çalışma sermayesi ihtiyacının finansmanı
- Prefinansman kredisi: ihale desteği

Grup krediler : (birlikler, köy grupları)

3.5.3. MFK'ların Kredi Yönetimi

Kredi koşulları⁵²

- Bir MFK'ta bir hesaba sahip olması
- Güzel ahlaklı olması
- KOBİ'ler için ticaret sicil numarasına sahip olması
- Bir projeye sahip olması
- İstenen kredinin miktarının %20 'ye kadar tasarruf bulundurmak
- Evrakların ücretinin ödemesi
- Kredinin faizi ödemesini Kabul etmesi
- Teminata sahip olmak

3.5.4. Mikro Kredi Kredilendirme Süreci⁵³

Birinci etap:

Kredi talebi: Kredi talep eden kişi MKF'ya gelip kredi talep formunu doldurarak kredi talep etmiş olur. Kredi talep formunda, kredi talep edenin kişisel bilgileri, kredinin amacı ve miktarı bulunmaktadır;

⁵² Ali Savadogo, safiatou Sawadogo, a.g.e, S.21

⁵³ Ali Savadogo, safiatou Sawadogo, a.g.e, S.23

İkinci etap:

Kredi talebinin değerlendirmesi Kredi talebi kredi yöneticisi alıp kontrol eder. Kredi politikasına göre kredi talebi kredi koşulları sağlanırsa kredi talebi ile gereken evraklarla birlikte MFK'nun müdürüne teslim eder. Kredi ticari amaçlı ise finansal tablolar, bilanço ve gelir tablosu alınır MFK'nun müdürün dosyayı inceler, kredi talebinin evine veya işyerine gidip teminatını tespit eder. Kredi vermeyi kabul edip etmediğine ilişkin belirleyerek rapor hazırlanır ve raporu kredi komitesine teslim eder.

Kredi talebini değerlendirmek için, kredi değerlendirme fişi kullanılmaktadır. Ayrıca bu analizin dışında kredi talep edenin iyi ahlaklı olup olmadığını da incelenmektedir. Çünkü kredi güvenliğe dayalıdır. Bu alışma kredi talep edenin ile görüşmelerde değerlendirilmektedir.

nc etap:

Kredi kararı: Kredi komitesi yeleri toplanır ve MFK'nun müdürü yaptığı raporu dikkate alarak karar verirler. Kredi komitesi MFK'nun müdürü ile birlikte kredi talebi onaylar ya da reddeder. Kredi komitesi aldığı karar kredi talep edene bildirir.

Dördüncü etap:

Kredinin tahsil edilmesi: Eğer kredi komitesi kredi talebi onaylarsa, kredi tahsil edilir. Kredi tahsili kredi talep edenin hesabına havale ederek gerçekleşir. Kredi tahsil edilmesine ilişkin gereken muhasebe işlemi yapılır.

3.5.5. Kredinin İzlemesi ve Kredi Sorunlarının Yönetimi

Kredinin izlemesi: Kredi verdikten sonra kredi izleme işlemler başlamaktadır. Kredinin talebi kredi nasıl kullanıldığını kontrol edilir. Çünkü kredi belli bir ihtiyaca karşılamak için verilmiştir. Bu iş kredi yöneticisinin tarafından yapılır. Talep edenin faaliyetlerini işleyişini de izlenmektedir. İzleme işlem yaparken hatalar veya yanlışlar tespit edilirse, şirketin işleyişini düzeltmek için tavsiyeler ve teknik destek verilir.

Kredi sorunlarının yönetimi: Müşterilere verilen krediler belli bir süre içinde geri denmeli. Fakat bazen tüm krediler zamanında ödenmemektedir. Bu durum MFK'lara

zara dönüştürebilir. Bu nedenle MFK'lar kredi riskten oluşan kayıpları minimize etmek için kredi taksitleri zamanında ödenmediğinde geri ödemesini sağlamak için uyarı işlemleri başlatır. İlk önce MFK müşteriyi uyararak borcunun ödemesini ister. Ödeme, müşteriyle uzlaşarak istenir. Ancak müşteri bu sefer ödemezse, ikinci aşamaya geçilir yani borç ödeme tebligatı. Eğer müşteri hala ödemezse; mahkeme yoluyla ödeme istenir. Bu aşamada müşteri zorla borcun ödemesini istenmekteki hata teminatlarını alınabilir

Karşılıkların hesaplaması: Yukarıdaki işlemlerin uygulamasına rağmen geciken kredi ödenmezse kayıp olasılığını öngörülmekte ve gecikme süresine göre karşılıkların oranı ayarlanmaktadır.

Karşılıkların oranı:

Ödemede gecikme 3 ile 6 ay arasında: Bakiyenin 40%' u

Ödemede gecikme 6 ile 12 ay arasında: Bakiyenin 80%'ni

3.6. MFK'ların Faaliyetlerinin Analizi

3.6.1. MFK Türleri

Burkina Faso'da dört MFK türü bulunmaktadır, Birlikler, Kooperatifler, Projeler, Anonim şirketleri ve Limitet şirketleri.

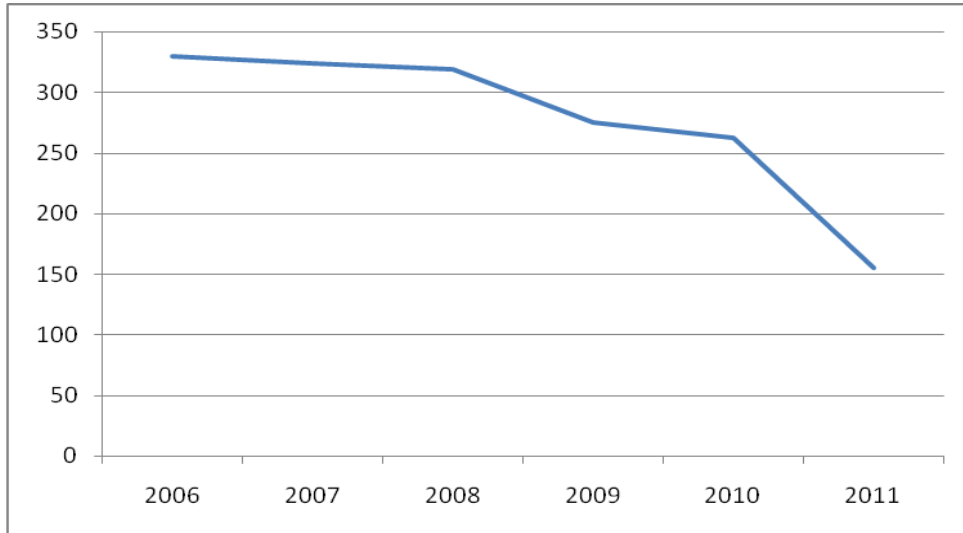
Tablo 21. MFK Türleri

STATÜ	Mikro kurumu sayısı			
	2005	2006	2007	2008
Birlik	5	7	7	9
Kooperatif	311	319	312	250
Proje	1	1	1	1
Anonim şirketi	1	1	1	1
Limitet şirket	2	2	3	3
Toplam	320	330	324	264

Kaynak: Mikrofinans Müdürlüğünün 2008 denetim raporu

Tablo 21'e göre Burkina Faso'da mikro finans sektörü %96 kooperatif tipi MFK'ları oluşturmaktadır. Sektörde sadece bir anonim şirketi ve üç limitet şirketi tipi bulunmaktadır. MFK'lar kooperatif statününün egemenliği mikro finans sisteminin esas sosyal amacından kaynaklanır. Mikro finans yoksul insanlara finansal hizmetleri sağlamak üzere ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla bu finansal hizmetleri sunan kurumların amacı da sosyal olması gerekmektedir. Bu nedenle kooperatif şekli daha uygundur. Bir kooperatifin hedefi üyelerinin ihtiyaçlarına karşılamaktır. Kooperatif tipi tercihin diğer nedeni vergi muafiyetidir. Devlet kooperatiflerden vergi almıyor. Anonim şirketi ve limitet şirketlerin kooperatiflere göre sermaye şirketleridir ve hedefi kar maksimize etmektir.

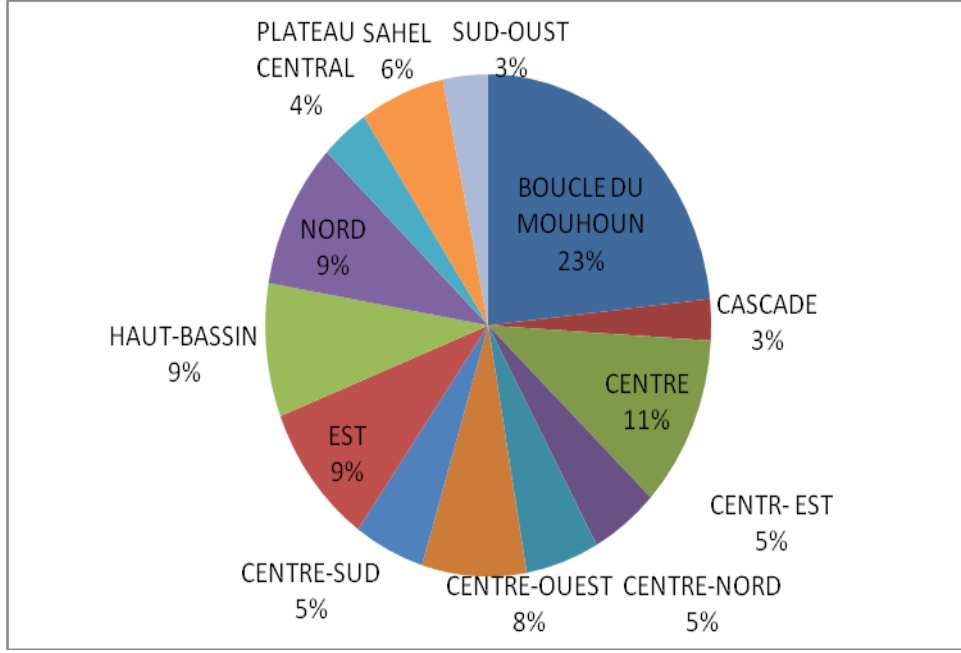
3.6.2. MFK Sayısının Gelişmesi

Şekil 8. MFK Sayısının Gelişmesi

Şekil 8'e göre MFK'ların sayısı oldukça düşmüştür. Mikro finans müdürlüğüne göre bazı Birleşmiş MFK'larda yapılan yeniden yapılandırmadan dolayı birçok MFK özellikle verimli olmayanlar kapanmış⁵⁴. Devlet daha etkin bir mikro finans sektörü oluşturmak için, çok küçük MFK'ların bileştirmesini teşvik ediyor. Bu nedenle MFK'ların sayısı azalmıştır.

⁵⁴ Burkina Faso'da Bazı MFK'Lar birleşmiştir ve tek kurum şekilde yönetilmekte. 8 birleşmiş MFK bulunmaktadır.

Şekil 9. Bölgelere Göre MFK ve Şubelerin Dağılımı

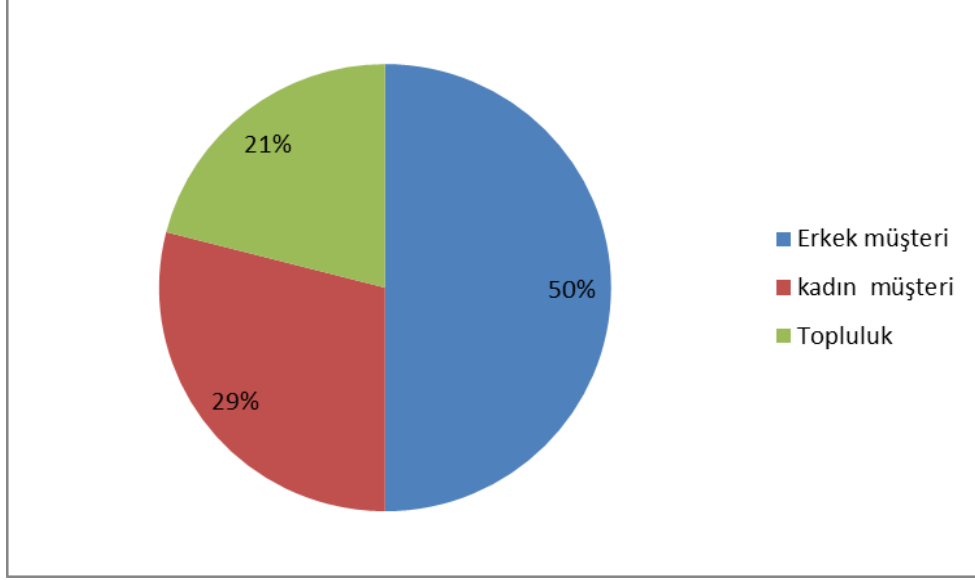
Burkina Faso'da 2011 yılında 486 civarında mikro finans hizmet noktası (şube) vardı. Şekil 9'e göre Bu şubeler ülkenin 13 bölgelerde farklı dağılmaktadır. MFK'ların şubelerin %23'ü Boucle du mouhoun bölgesinde, %11'i CENTRE bölgesinde, %9'ü NORD, Haut-bassin ve doğu bölgesinde gibi yer almaktadır. En düşük pay %3 oranla CASCADE bölgesine aittir.

3.6.3. Bölgelere Göre MFK'ların Müşterilerin Sayısı (EK 3)

EK3'E göre Orta bölgesinde MFK'ların müşterileri sayısı daha çok %30. Bu bölge başkenti kapsıyor. Başkente de mikro finans sistem oldukça gelişmiş. Ancak %23 MFK sayısı bulunduğu Mouhoun bölgesi müşteri oranı %13.96'dır. Müşterilerin %64.97 dört bölge olan BOUCLE DU MOUHOUN, CENTRE. CENTRE-NORD ve HAUT-BASSIN arasında dağılmaktadır. En düşük müşteri payı bölge PLATEAU CENTRAL'dır %2,16. Dolayısıyla MFK'ların müşterileri sayısı Burkina Faso'nu 13 bölgede farklı olarak dağılmıştır.

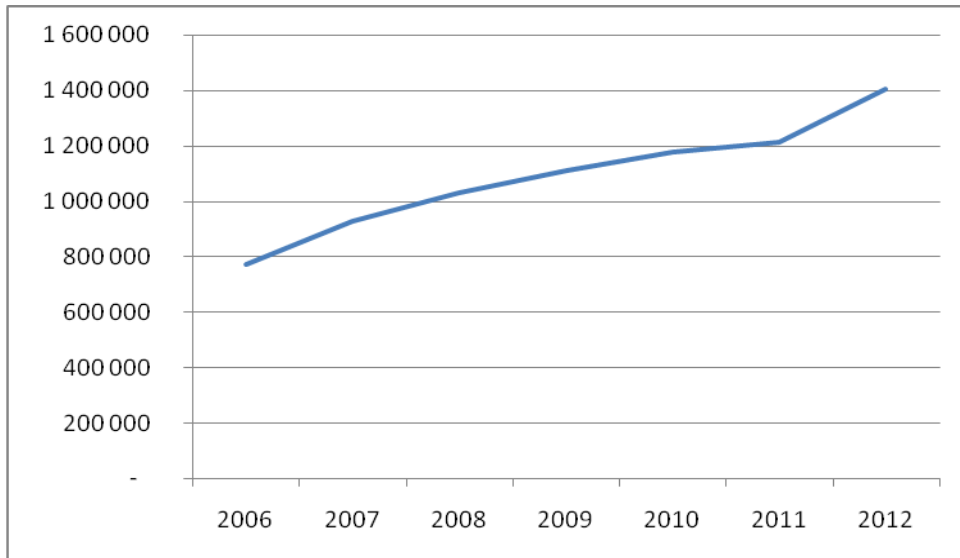
3.6.4. Müşterilerin Analizi

MFK'ların müşterileri üç ana gruba ayrılmıştır: erkek, kadın ve topluluk.

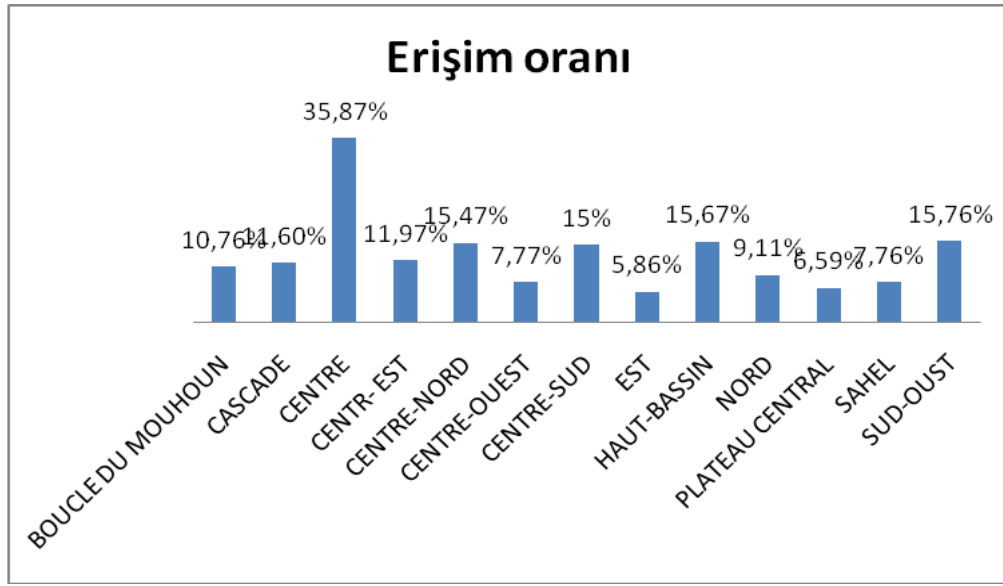
Şekil 10. Müşteri Türleri

Şekil 10'a göre Burkina Faso'nun MFK'larda erkek müşteri %50, kadın müşteri % 29 ve topluluk müşteri yer almaktadır.

Şekil 11. MFK'ların Müşterilerinin (hesap sayısı) Gelişmesi

Şekil 11'ye göre, hesap sayısı 2006 ile 2012 arasında 773 420 'den 1.402.492'ye ulaşmıştır yani %81 artmıştır. Dolayısıyla mikro finans sektörünün büyüdüğü anlaşılmaktadır. Mikro finans sektörü bankacılık sektörünü finans hizmetinde katkı sağlamaktadır hatta daha fazla kişiye ulaşabilir. Örneğin 2011 yılında banka hesabı 747.965 iken mikro finans sisteminde 1.212.101'di, yani %62 hesap fazla fark vardır.

Şekil 12. Bölgelere Göre Mikro Finans Hizmetlere Erişim Oranları

Şekil 12, bölgelere göre mikro finans hizmetlere erişim oranlarını göstermektedir. Mikro finans erişim oranları farklı olduğunu tespit edilmektedir. CENTRE bölgesinde erişim oranı %35 iken diğer bölgelerde bu oranı % 15 altındadır. CENTRE bölgesi ülkenin başkentinin olduğu bölgedir. Oradaki gelirleri ve finans kültürü diğer bölgelere göre daha yüksek. Aynı zamanda Bu bölge MFk'ların sayısı daha yüksektir. Burkina Faso genelinde mikro finans hizmetlerine erişim oranı %14,21'dir⁵⁵.

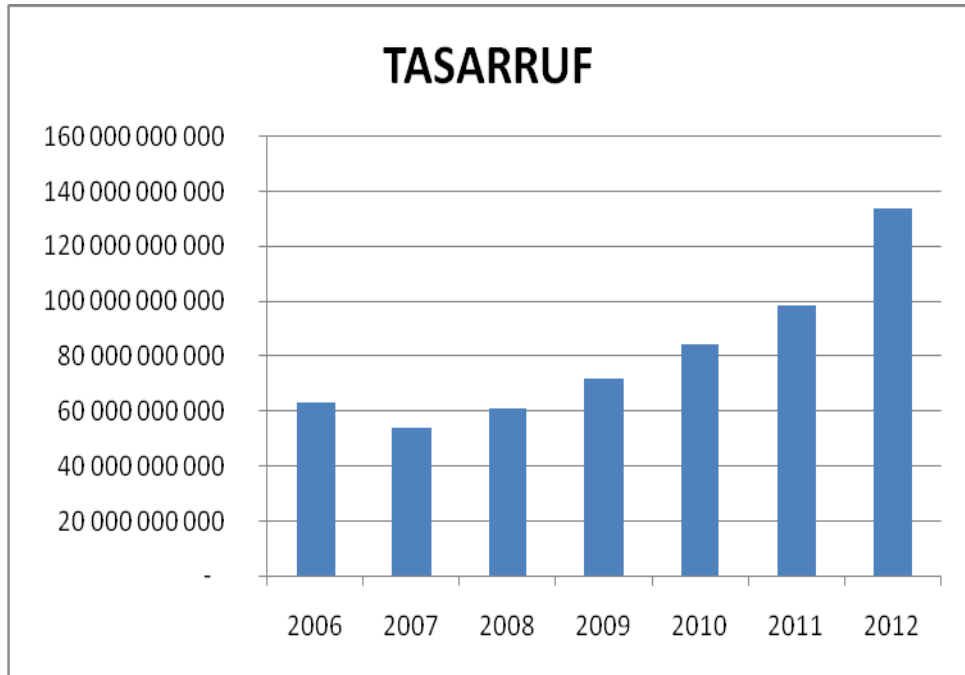
⁵⁵ Moussa, Yousouf, Sie-Thierry, A.g.e, S. 23

1.1.1. Tasarruf ve Kredi Durumu

Tasarruf ve kredi MFK'ların temel işlemleridir. MFk'lar topladığı fonları kredi yoluyla müşterinin fon ihtiyaçlara karşılamaktadır.

2012 yılında toplam 133.609.910.156 FCFA yaklaşık 267 219 820\$ US mevduat toplanmıştır. 2006 ile 2012 arasında ortalama 80 810 932 747 FCFA yaklaşık 161 621 865\$ US mevduat toplanmıştır. .

2012 yılında toplam 90.061.055.141 FCFA yaklaşık 180.122.110\$ US kredi vardı. 2006 ile 2012 arasında ortalama 69.235.856.195FCFA yaklaşık 138.471.712 dolar US.

Şekil 13. Tasarruf Gelişmesi

Şekil 13, 2006 ile 2012 arasında tasarruf artışını göstermektedir tasarruf 2006'den 2007'ye düşmüştü ve 2007'den itibaren yükselmeye başlamıştır.

Tablo 22. Mevduat Türleri (%)

	2008	2007	DEĞİŞİM
Carı hesabı	81,26	84,12	-2,86
Vadeli mevduadı	7,43	10,10	-2,67
Diğer mevdualar	11,31	5,78	5,53
TOPLAM	100	100	-

Kaynak: Hazine Genel Müdürlüğü, Mikro finans Müdürlüğü 2008 denetim raporu

Tablo 22'ye göre MFk'larda açılan tasarruf hesapların çoğu carı hesaplardır. Carı hesabının oranı 2007'de %84 ve 2008'de '81,26' di. İki yılın arasında %2,86 azalış tespit edilmektedir. Vadeli hesapları 2007 ile 2008'arasında %2,67 azalarak %10,1'den %7,43'e düşmüştü. Diğer hesaplar ise 2007 ile 2008' %5,78'den %11,31'e ulaşarak

%5,53 artış tespit edilmektedir. MFk'lar müşterilerine çeşitli mevduat hesapları sunmaktadır. Bu hesaplar genelde bir amaca bağlıdır. Örneğin eğitim, hesabı, konut hesabı, vb.

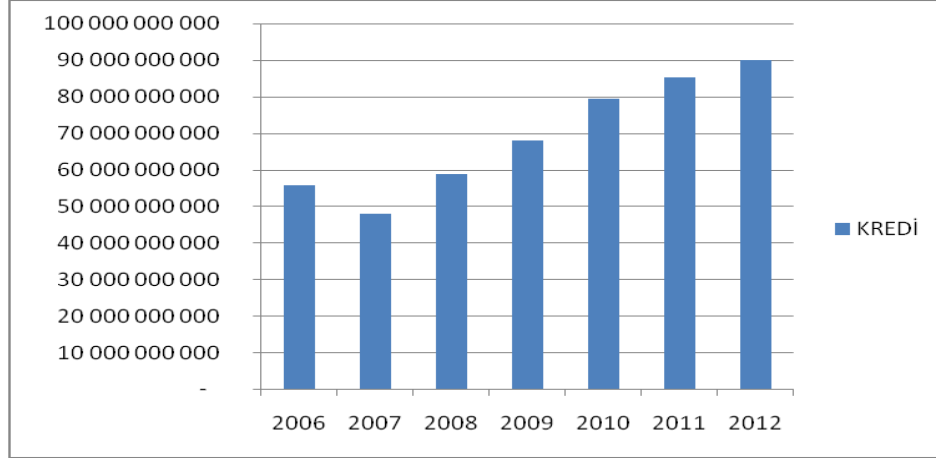
Tablo 23. 2007 ile 2008 Yılında Mevduat Payına Göre En Önemli MFk'ların Sıralaması

MFk	Mevduat Payına %	SIRA	
		2008	2007
RCPB	75,27	1	1
URCPSO	3,68	2	2
COOPEC/ GALOR	3,54	3	9
CPB	3,08	4	13
Toplam	85,57		

Kaynak: Hazine Genel Müdürlüğü, Mikro finans Müdürlüğü 2008 denetim raporu

Tablo 23'e baktığımız zaman Burkina Faso mikro finans sisteminde mevduatın %75,27'si yalnız RCPB kuruluşun mevduatları oluşturulmaktadır. RCPB hem 2007'de hem de 2008'de MFk'ların sıralamasında ilk sırada yer almaktadır. İkinci sırada yer alan MFk URCPSO'nun mevduat payı %3,68'dir. Dolayısıyla Burkina Faso mikro

finans sektörü mevduat toplama çerçevesinde tek kurum olan RCPB kontrolünde olduğunu görmekteyiz

Şekil 14. Kredi Gelişmesi

Şekil 14'e göre kredi hacmi 2006 ile 2012 arasında artmıştır. Ancak tasarruf i 2006'den 2007'ye düşmüştür ve 2008'den itibaren yükselmeye başlamıştır. Dolayısıyla tasarruf ile kredi arasında doğrusal ilişki olduğunu söyleyebiliriz. MFK'lar müşterinden topladığı tasarruf fon ihtiyaç duyulanlara kredi vererek plase etmektedir. 2012 yılında toplam kredi toplam tasarruf oranı %67,4'tür. Böylece 100 FCFA topladığında 67 FCFA kredi olarak kullanılmaktadır.

Tablo 24. 2007 ile 2008 Yılında Kredi Payına Göre En Önemli MFK'ların Sıralaması

MFK	%	Sıra 2008	Sıra 2007
RCPB	76,21	1	1
FAARF	3,35	2	2
URCPSO	2,55	3	3
URC/NAZINON	1,73	4	4
COOPEC/ GALOR	1,68	5	14
Toplam	85,52		

Kaynak: Hazine Genel Müdürlüğü, Mikro Finans Müdürlüğü 2008 Denetim Raporu

Tablo 24'e bakıldığında Burkina Faso mikro finans sisteminde kredi portföyünün % 76,21'i yalnız RCPB kuruluşun kredileri oluşturulmaktadır. RCPB hem 2007'de hem de 2008'de MFK'ların sıralamasında ilk sırada yer almaktadır. İkinci sırada yer alan FAARF'ın kredi payı %3,33'tür. Dolayısıyla Burkina Faso mikro finans sektörü kredi alanında tek kurum olan RCPB egemenliğini tespit etmekteyiz.

Tablo 25. Vadeye Göre Kredi Dağılım (%)

KREDİ VADESİ	2008	% 2007	DEĞİŞİM
KISA VADELİ KREDİLERİ	68,13	69,28	-1,15
ORTA VADELİ KREDİLERİ	16,41	17,78	-1,37
UZUN VADELİ KREDİLERİ	15,45	12,94	2,51
TOPLAM	100	100	-

Kaynak: Hazine Genel Müdürlüğü, Mikro finans Müdürlüğü 2008 denetim raporu

Tablo 25'a göre Mikro finans sektöründe kredi portföyünde kısa vadeli kredileri önemli yer almakta. MFK'ların verdiği kredi küçük miktar olduğu için kredilerin vadesi da kısa olur. 2007 ve 2008 durumu neredeyse aynıdır. 2007'de toplam kredinin %69,28'i kısa vadeli krediler oluşturulmaktadır, 2008 yılında kısa vadeli krediler %1,15 azalarak %68,13 olmuştur. 2007'de orta vadeli krediler %17,78 idi ve 2008'de %16,41'e geçmiştir. Uzun vadeli kredileri 2007 ile 2008 arasında %2,51 artarak %12,94'den %15,45'e geçmiştir. MFK'ların çoğu topladığı mevduattan kredi veriyor. Ancak yukarıda gördüğümüz gibi mevduatın yaklaşık %80'i cari hesabından kaynaklanmaktadır. Kısa vadeli kaynaklar kısa vadeli aktiflere finansmanı sağlaması gerektiği için bu durumu anlaşılmaktadır.

1.1.2. Takipteki Kredi ve Riskli Portföyü

Takipteki kredi: Gecikmiş olan kredi ve vadeye kadar ödemiş kredidir. Gecikmiş kredi bir taksit (faiz ve anapara) ödemesinde gecikme tespit edildiği kredidir⁵⁶ Borcu temerrüde düştüğünde veya başka bir nedeni için ödemeyebilir. Ne zaman vadeden bir gün geçtiyse temerrüt olduğunu söylenir. Ancak, genel olarak vaden 30, 60, 90 gün sonra ödenmeyen kredi, takipteki kredi grubunda yer almaktadır.

Şekil 15. Takipteki Kredilerin Gelişmesi

Şekil 15'e bakıldığında takipteki kredinin 2002 yılında 4.319.466.222 FCFA. 2012 önceki yıla göre %24 artış tespit etmekteyiz. 2006 ile 2012 arasında takipteki kredilerin ortalaması 2.934.700.478 FCFA.

Riskli portföyü: Kredi portföyünün performansına ve kalitesine ilişkin kullanılan kavramdır. Mikro finans sisteminde mikro kredi en önemli faaliyetlerden olup kaliteli olması gerekmektedir. Mikro kredi yönetimi MFK üzerine büyük etkisi vardır. Kredi politikası etkin değilse de takipteki kredi değeri önemliyse MFK zarara yol açabilir. Dolayısıyla mikro finans sisteminde kredi riskini ölçmek ve yönetmek amacıyla riskli portföyü rasyosunu “ portofolio at risk (PAR) kullanmakta. PAR bir kurumun veya sektörün düzeyinde kredi portföyü kötüye girme derecesini ölçer⁵⁷. Bu rasyo ne kadar düşükse o kadar iyidir.

⁵⁶GGAP, Aide Memure, Mesure et controle des impayés et calcul et fixation des taux d'intérêts,2001, S.4

⁵⁷ R. Herrerias ve J.O Moreno , Spillovers and long run diffusion of non-performing loans risks 2012

Burkina Faso'da 2006 ile 2012 arasında mikro finans sisteminde PAR 90 ortalaması %3,69'dur. En yüksek PAR oranı 4,9'dur ve 2008 yılında kaydedilmiştir: Mikro finans sektörünün kredi portföyü oldukça iyidir.

1.1.3. Tarım Sektörüne Yönelik Mikro Finansman

Burkina Faso'da tarım sektörü önemlidir, nüfusun %80'i tarım sektöründe çalışmaktadır ve köylerde yaşamaktadır. Genelde bu insanlar yoksullukta yaşamakta ve günlük hayatını sürdürmek için çalışmaktadır. 1960'lı yıllarda birçok Afrika ülkelerinde tarım sektöründe çalışanlara kredi vermek amacıyla ziraat bankaları kurulmuştur. Bu bankalarda kamu yönetimi uygulanıyordu, kredi hem bireylere hem de gruplara veriliyordu, tarım yatırımları teşvik etmek için düşük faiz uygulanıyordu⁵⁸. Ancak 1980'li yıllarda ziraat bankaları sıkıntıya düşmüş, ödenmemiş kredilerin payı yükselmiş, bazıları kapanmış bazıları da özelleştirilmiştir. 1980'li yıllarda mikro finans işlemleri başlamıştır. Ama bazı sebeplerden dolayı MFK'lar tarım yerine ticaret, imalat ve hizmetlerin finansmanı tercih edilmiştir.

İklim durumu (kuraklık, sel), böcek saldırı, fiyat dalgalanmasına rağmen bankalara göre MFK'ların tarafında verilen tarım kredisinin payı daha yüksektir. UEMOA bölgesinde 1997 yılında MFK kredi portföyünde tarım kredisinin payı %25'tir⁵⁹. Ancak verilen tarım kredilerinin çoğu pamuk, kakao, kahve gibi ihracat ürünlerini kapsamaktadır. Günümüzde Batı Afrika MFK'lar tarım kredisinin pay %30 civarında. Burkina Faso en büyük MFK olan RCPB'nin 2007 yılın tarım kredisinin payı %25⁶⁰. Ancak tarım kredilerin arttırmakta fayda vardır.

1.2. Finansal Durumu ve Mikro Finans Sektörünün Güçlü ve Zayıf Yanları, Fırsatları ve Tehditleri Analizi

⁵⁸ Betty, Les Innovations en Matière de microfinance, ouvert –elle des perspectives pour le financement de l'Agriculture, 1998, S.5

⁵⁹ Betty ve Marie-rose, Microfinance et organisations paysannes. Quel partage des rôles, quel partenariat dans un contexte de libéralisation? 2002, S111

⁶⁰ Solene, Quelle microfinance pour l'agriculture des pays en développement?, 2008, S.8, http://www.fondation-farm.org/zoe/doc/farm_synthese_microfinance.pdf (erişim,20.11.2013)

1.2.1. Bilanço ve Gelir Tablosu Durumu

Bilanço: 2008 yılın mikro finans sektörünün Aktif toplamı 98 828 159 585 FCA idi, yaklaşık 197.656.319,17 USD. 2008 yılın bilançosunda aktifin %70 krediler oluşturulmaktadır. Hazır değerler ise %19'dur. Pasifin %67'i mevduatlar, %7 yabancı kaynaklar (ödünç) ,%18 öz kaynaklar ve %8 diğer kaynaklar ile oluşturulmaktadır.

Bilançodaki verilere göre MFK'lar müşterilerinden topladığı mevduat kredi işleminde kullanmıştır. Böylece MFK'lar yoksul insanlara tasarruf ve krediye yönelik olan finans hizmetleri sunmak için gayret etmektedir. MFK'lar finansman açısından dış finansmanından ziyade iç finansmanı ve Öz kaynaklardan ziyade yabancı kaynakları tercih etmektedir⁶¹. Bu konuda mevduatlar hem iç finansmanı hem de yabancı kaynak olarak sayılmaktadır.

Gelir tablosu: Gelir tablosuna bakıldığında gelirlerin,%59'u faiz gelirdir. Toplam finansal giderleri ise %67'dir. Gelir tablosundan MFK'ları dış kaynak kullanmadığını göstermektedir. Faiz gelirleri pasifin %59 iken faiz giderleri ise sadece %4,9'dur. Ayrıca MFK'ları 2008 yılın sonunda 1.916.289.711 FCFA'ya kadar kar elde etmiştir. Böylece MFK'ları sosyal hedefinin yanında finansal hedefini sağlamıştır. Bundan Burkina Faso'daki MFK'ları 2008 yılında karlılık durumu iyi olduğunu söylenebilir.

1.2.2. Rasyoların Analizi

Tablo 26.Rasyoların Hesaplama Sonucu

Rasyo	2008	Standart
Uzun vadeli kaynaklarla orta ve uzun vadeli varlıkları finanse etmesi	%139,88	%100 maksimum
Likidite katsayısı	%81,24	%80
Öz sermaye yapısı	%18	15% minimum
Aktif karlılık oranı (ROA)	%2	
Öz kaynak karlılık oranı (ROE)	%10,60	

⁶¹Hubert ve serge : les determinants de la structure financiere des institutions de microfinance, 2011

Tablo 26'ya göre Mikro finans sektörü 2008 yılında Uzun vadeli kaynaklar, orta ve uzun vadeli varlıkları finanse etmesi gerektiği kuralına uyum sağlamamıştır. Bu rasyonun değeri %100 olması gerekirken 2008 yılında %139 çıktı. Dolayısıyla MFK'lar kısa vadeli kaynakla uzun ve orta vadeli aktifi finanse etmiştir. Bu durum MFK lara likidite sorunu yaşatabilir. Ancak likidite katsayısına bakıldığında MFK'ların likidite durumu iyidir. MFK'ların en az %80 likidite katsayısı sağlaması gerekiyor. Likidite yönetimi her finansal kurumu için önemli bir unsurdur.

Likidite kavramı nakit ve nakite çok hızlı çevirebilen varlıklarını ifade etmektedir⁶². Likidite bir MFK'nın fon taleplerine karşılama kapasitesini ifade etmektedir. Bir MFK her zaman yeterli likidite bulundurmalı ki ona gelen fon taleplerine kredi veya para çekme sağlasın. Ayrıca MFK tasarruf ve kredi işlemlerinden kaynaklanan giderlere karşılayabilmeli. Dolayısıyla her MFK yazılı likidite yönetimi oluşturması gerekmektedir.

Sermayesi yapısı ile ilgi, aslında anonim ve limitet şirket tipi MFK hariç MFK'ların kuruma aşamasında minimum sermaye istenmemektedir. Ancak batı Afrika mikro finans kanununda MFK'ların yılsonu bilançosunda en az %15 öz sermaye olması lazım. 2008 yılında %18 öz sermaye ile Burkina Faso'nun mikro finans sektörü bu kuralı uyum sağlamıştır.

Karlılık durumu: Mikro finans sisteminin asıl amacı fakirlere tasarruf ve kredi gibi finans hizmetleri sunmasıdır. Ancak MFK'ların en önemli faaliyeti olan mikro kredi işlemleri gerçekleşirken komisyon ve faiz geliri elde eder. MFK'lar işlemlerinden oluşan giderlere karşılamak için gerekli gelir sağlamak zorundadır. Günümüzde mikro finans sektörünün gelişmesi nedeniyle MFK'ların karlılığı, performansı, riski ve sürdürülebilirliği konuları önem kazanmıştır.

MFK'ların karlılık durumunu ölçmek için **Aktif karlılık oranı (ROA) ve Öz kaynak karlılık oranı (ROE) kullanılmaktadır. ROA** MFK'nun varlıkların ne kadar kar yaratığını ifade etmektedir. Mikro finans sisteminde MFK'ların etkinliğini ve performansını ölçmektedir. ROE ise öz kaynakların sağladığı getiri ölçmektedir. MFK hissedarlarının yatırdığı paraya karşı ne kadar kar sağladığını ifade etmektedir.

⁶²Hubert, Serge, a.g.e S.24

Bazı MFK'lar devlet ve sivil toplum kuruluşlarından destek (sübvansiyon) almaktadır. Sübvansiyonlar MFK'ların finansman yapısını ve karlılığını etkiler. Dolayısıyla karlılık değerlendirirken sübvansiyonları dikkate alması gerekmektedir. Böylece MFK'nun gerçekten ne kadar verimli olduğunu anlamak için hesaplamalarda sübvansiyonlar çıkartılmalı.

Burkina Faso'nun mikro finans sektörüne bakıldığında 2008 yılının %2 ROA ve %10,6 ROE karlılık açında durumu normal olduğunu denebilir. Aktif karlılık oranı ROA standartlarına göre en az %2 olması gerekirken ROE %10'nun üzerinde olmasını beklemektedir. Burkina Faso'nun mikro sektörü uluşan %2 ROA seviye dünyadaki mikro finans ROA ortalaması olduğunu tespit edilmiştir.

MFK'ların karlılık durumuna ilişkin yalnız ROA ve ROE hesaplaması yetersizdir, portföy kalitesi ve diğer karlılık oranları dikkate almakta fayda var.

1.2.3. Burkina Faso'da Mikro Sektörünün Güçlü ve Zayıf Yanları – Fırsatları ve Tehditleri Analizi

Güçlü yanları

Yeni mevzuat olması. Bu mevzuatta sektörün disiplin ve profesyonel olmasına ilişkin düzenlemeler vardır

Ekonomik kalkınma ve yoksullukla mücadele için katkı sağlayan bir sektör olması

Aktif profesyonel MFK'ların birliği (APSFĐ) olması. Bu birlik yerlerine mikro finans ile ilgili eğitim programları düzenlemektedir.

Sektör ile ilgili birçok etüt ve çalışma olması.

Yeni MFK statü (Anonim şirketi, limitet şirketi) ortaya çıkması

Daha profesyonel yönetilen MFK olması. Örneği, RCPB

MFK likidite ve karlılık durumu iyi olması.

Sektörde finans ve teknik destek sağlayan uluslararası STÖ olması

Banka ile MFK arasında ilişkiler olması

Yoksullara uygun finansal hizmetleri sunulması

Zayıf yanları

Birçok bölge özellikle kırsallarda MFK'lar azdır. Ancak büyük şehirlerde MFK sayısı fazladır.

Denetim ve kontrol sistem zayıftır. Sektörde kayıt dışı MFK olması.

Birçok MFK yönetimi iyi değil. Personelin eğitim seviyesi düşüktür

Bazı MFK'larda İç denetimi sistemi olmaması veya eksik olması

Muhasebe sistem eksiliği

Bazı MFK portföy kalitesinin kötü olması

Mevzuat uygulanması

Fırsatları

Mikro finans için potansiyel Pazar olması. Hala finansal hizmetlere erişmeyen insanlar, nüfusun '%80'ini oluşturuyor.

Devlet desteklemesi. Mikro finans sektörü ile ilgili ulusal strateji olması

Sektör hakkında güven olması. İnsanların çoğu MFK'lara güvenmektedir

Profesyonel tarım şirket kurulması

Hizmet sektörü gelişmesi

Finansal kültürü gelişmesi

Milli gelirin artması

Tehditleri

Yoksullara yönelik risklerin artması

Enformel mikro finans sistemi olması. Burkina Faso'da kayıt dışı mikro finans türü vardır. ROSCA modeli çerçevesinde uygulanmaktadır. Genelde ROSCA topluluk içinde düzenlenir. Ancak son zamanlarda bireysel ROSCA modeli ortaya çıkmıştır. Bir kişi her

gün veya her hafta sisteme kâğıtlı olan bireylerden belirli bir para tutarı toplar ve dönem sonunda tam bir dönem parasının keserek kalan tasarruf sahibine geri öder. Örneği her gün 10 \$ ise, 7 gün $7 \times 10\$ = 70\$$ tasarruf oluşturuldu. Para toplayan kişi 10\$ keserek kalan 60 tasarruf sahibine teslim eder. Bu sistem formel mikro finans sistemi rekabet olur, hem de tasarruf güvenlik altına alınmamaktadır. Çünkü tasarruf sahiplere dolandırıcılığa maruz kalmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Burkina Faso'da MFK'ların analizi olan çalışma, üç ana bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde mikro finans teorisi ile ilgilenilmiştir, ikinci bölümde dünyada mikro finans uygulamaları incelenmiştir, üçüncü bölümde Burkina Faso'da MFK 'lar analiz edilmiştir. Bu çalışmanın sonunda ulaşılan sonuçlar aşağıdaki gibi özetlenmiştir:

Mikro finans, bankacılık ve resmi finansal kuruluşların finansal hizmetlerine erişmeyen yoksul ve düşük gelir grubuna finansal hizmetlerin (tasarruf, kredi, sigorta) sunulmasıdır. Mikro finans sistemi uzun zamandan beri ortaya çıkmıştır. Ancak 1970'li yıllardan sonra günümüzdeki haline gelmiştir. İlk mikro finans kurumu olan Grameen Bank Bangladeşli Profesör Muhammed Yunus tarafından 1976'de kurulmuştur.

Mikro kredi gelişmesi yoksulluğa bağlıdır. Dünyanın her yerinde yoksul insanlar bulunmaktadır ve bunların çoğu finansal hizmetlere erişmemiştir. Finansal erişim durum bölgelere göre değişmektedir. Genelde gelişmiş ülkelerde finansal erişim yüksektir, % 90 civarında. Buna karşı az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde Finansal erişim oranı çok düşüktür. Örneğin Orta doğu ve Kuzey Afrika % 18, Sahra altı Afrika ise finansal erişim oranı % 24'tir. Güney Asya'nın finansal erişim oranı % 33, Latin Amerika % 39, Avrupa ve Orta Asya % 45. Dolayısıyla mikro finansın finansal erişim oranının artması beklenmektedir.

Mikro finans sadece az gelişmiş ülkeler değil gelişmiş ülkelerde de uygulanmaktadır. Son yıllarda Avrupa ve ABD'de yaşanan krizlerden dolayı işsizlik oranı artmıştır. Böylece istihdam sağlamak için MFK'lar kurulmuş ve özellikle girişimcilere kredi vermeye başlamıştır. Gelişmiş ülkelerde az gelişmiş ülkelere göre kredi tutarları yüksektir ve grup kredi yerine bireysel kredileri tercih edilmektedir.

Mikro kredinin vadesi kısa ve tutarlar düşüktür. MFK'ların kredi portföyün %70 civarında kısa vadeli kredi oluşturmaktadır. Kredi tutarı ise dünya ortalaması 762,3\$. Ancak bölgelere göre değişmektedir. Örneğin, 2011 verilerine göre en düşük kredi ortalaması Doğu Asya ve Pasifik ülkelerine sahiptir (418,6 dolar), en yüksek ortalama ise Doğu Avrupa ve orta Asya ülkelerine aittir (1896,3 dolar). Mikro kredi gelir seviyesi düşük bireylere ve yoksullara yönelik olduğunda bu değerler oldukça iyidir.

Mikro finans sisteminde kredi riski PAR ile ölçülmektedir. PAR riskli portföy oranı ifade etmektedir. Genelde PAR 30 gün PAR 90 gün kullanılmaktadır. Kaliteli portföye sahip olmak için PAR90 gün %5'e aşmamalıdır.

2012 yılında MFK'ların %89 oranla yoksullara finansal hizmet sunmuştur. Ancak ulaşılan en yoksul müşteri ise bölgelere göre farklıdır. Mesela, %88 yoksul müşteri oranı Doğu Asya ve Pasifik'e sahiptir. Diğer bölgelerde ise ulaşılan en yoksul müşteri oranı çok düşüktür. Sahra altı Afrika % 6,95, Orta Asya %,0,11, Latin Amerika ve karayipler %2,43, Orta doğu ve Kuzey Afrika %1,64, Kuzey Amerika ve Doğu Avrupa % 0,04. Demek ki en yoksul insanlar pek mikro finans hizmetlerden istifade etmemektedir. Dolayısıyla mikro finans yoksullukla mücadele hedefini sağlamak için en yoksullara özel faaliyetlere sunması lazım.

Mikro finans hizmetleri (tasarruf, kredi ve sigorta), MFK tarafından sunulmaktadır. MFK'lar grup bankası, kooperatifler, birlikler, köy bankası, Grameen modeli, gibi çeşitli modeller bulunmaktadır. Bu modellerde kredinin geri ödemesini sağlamak üzere grup kredi tercih edilmektedir. Ayrıca mikro kredi kullanırken bazı MFK müşterilerden teminat ister. Mikro kredi birçok alanda kullanılmaktadır. Çeşitli mikro kredi türleri vardır, mikro girişimcilik kredisi, tüketim kredisi, eğitim kredisi ve konut kredisi. MFK'ların verdiği kredilerin yaklaşık %80'i girişimcilik kredisi oluşturulmaktadır. MFK'ların faaliyetleri oldukça büyümüş. 2011 yılında MFK'ların aktif toplamının 69 milyar doların üzerindeydi, tasarrufların 66 milyar dolardan fazlaydı ve kredilerinde 77 milyar dolara ulaşmıştır.

Mikro finans hizmetleri (tasarruf, kredi) yoksul bireylerin bağımsızlığını temin etmektedir. Mikro Finans doğrudan veya dolaylı istihdam kaynağıdır. Mikro kredi yoksullukla mücadele için bir araçtır. MFK'lar müşterilerine tasarruf ve kredi hizmetleri sunarak gelirlerin artmasını sağlar. Yoksullar sağlık hizmetlerine, iyi eğitime, özetle sosyal hizmetlere erişebilirler. Böylece mikro finans hizmetlere erişmiş olan yoksul müşterilerinin refahları sağlandı.

Mikro finans mikro işletmeleri destekleyerek, onların büyümesini, gelirlerinin artmasını sağlar. Dolayısıyla mikro finans ekonominin büyümesine katkı sağlamaktadır.

MFK'lar hem sosyal hem de finansal hedeflerine sahiptir. Bu nokta MFK'lar hizmetlerini sürdürebilmesi için kar elde eder hatta bankalara göre daha yüksek karlılığa

sahipler. Bankaların aktif karlılığı ortalama %1,5 iken MFK'ların Aktif karlığı ortalama %2'dir.

Burkina Faso'da Mikro finans, finans sektörünün önemli bir bileşenidir. Ülkede 1980'li yıllarda ortaya çıkan mikro finans hizmetleri günümüzde önemli seviyelere ulaşmıştır. Mikro finansın gelişmesi iki ana etkene bağlıdır, bunlar ülke fakirliği ve bankacılık sisteminin etkisizliğidir.

Burkina Faso fakir bir ülkedir. Ülkenin ekonomisi tarım ve madencilığe dayanmaktadır. Nüfusun büyük kesimi %80 tarım sektöründe çalışmaktadır ve köylerde yaşamaktadır. GSYİH'nın %31'1 tarımdan %24'u sanayiden ve %45'i hizmetlerden oluşturulmaktadır. Burkina Faso, 2011 yılında 613\$ kişi başı GSYİH ile dünyanın en fakir ülkeleri arasında yer almaktadır. GSYİH büyüme oranı ortalama %5'tir.

Yoksulluk sınırı altında yaşayan bireylerin, ülke nüfusuna oranı 2003 yılında %46,4'tür. 2009 yılında bu oran 43,9'a gerilemiştir. Aynı zamanda Burkina Faso UNDP sıralamasına göre, 187 ülke arasında 181. Sırada yer almıştır.

Burkina Faso bankacılık sektörü Batı Afrika ekonomik ve parasal birliği (UEMOA) bankacılık mevzuatına tabi tutulmaktadır. Burkina Faso'nun bankacılık hizmeti alma oranı (erişim oranı), UEMOA ülkeleri içerisinde çok düşüktür. 16,2 milyon nüfuslu ülkede yalnızca 747.963 adet Banka hesabı bulunmaktadır. Nüfusun %94,4'ü bankacılık hizmeti almamaktadır. Bankacılık sektörü 11 banka oluşturmaktadır Sermaye yapısı kamu, özel ve yabancı sermayeden oluşmaktadır. 2010 yılında kamu sermayesi %15,80, özel sermayesi %33,48 ve yabancı sermaye %50,94'dur. Dolayısıyla bankaların yarısı yabancıların elindedir. Banka şube sayısı 149 ve personel sayısı 2251'dir. Aktif toplamı 1282842 milyon FCFA yani yaklaşık 2,6 milyar Amerika dolardır.(USD)

Bankaların tarım sektörüne ilişkin kredi kullanım oranları 2006 ile 2009 yılları arasında ortalama %5,33'dir. Ülke nüfusunun %80' i tarım sektöründe çalışmakta ve ekonomik büyümeye katkı sağlamaktadır. Tarım sektörünün düşük finansman payına sahip olması iyi bir gösterge değildir. Ekonomik kalkınmanın iyileştirilebilmesi için tarım sektörünün desteklenmesi ve sektörün daha çok finansman alması gerekmektedir.

Burkina Faso'da MFK'lar UEMOA mikro finans mevzuatın kapsamında yönetilmektedir. Mevzuatta MFK'ların kuruluş şartları, yönetimi ve kontrolü yer almaktadır. Genel olarak MFK'lar şu şekilde organize etmektedir;

Genel kurul toplantısı, Yönetim kurulu, Kredi komitesi, Denetim komitesi ve MFK'ların yöneticileri ve personeli.

MFK'lar için iki denetim sistemi bulunmaktadır. İç denetim ve dış denetim. Her MFK içinde iç denetim organı bulunmalı. Denetçiler dönemsel denetim ve gözetim yapmaktadır ve yönetim kuruluna rapor teslim etmektedir. Dış denetim Maliye Bakanlığı ve Merkez Bankası tarafından yapılır.

2011 yılında Burkina Faso'da 154 MFK vardır. MFK'ların %96'sı kooperatifler oluşturmaktadır. Hesap sayısı 2006 ile 2012 arasında 773 420 'den 1 402 492 'ye ulaşmıştır. Mikro finans hizmetlerine erişim oranı %14,21'dir. Burkina Faso'nun MFK'larda erkek müşteri %50, kadın müşteri % 29 ve %21 topluluk müşteri yer almaktadır.

MFK'larda mevduat hesapların %80 civarında cari hesaplardan oluşturmaktadır. 2012 yılında toplam 133.609.910.156 FCFA yaklaşık 267 219 820 dolar US mevduat toplanmıştır. Verilen kredi ise 2012 yılında toplam 90.061.055.141 FCFA yaklaşık 180.122.110 USD kredi vardır. Burkina Faso'da 2006 ile 2012 arasında mikro finans sisteminde PAR 90 ortalaması %3,69'dır.

Burkina Faso'da mikro finans sektörü oligopol pazarıdır. Sektörün mevduat ve kredinin %80'den fazla 5 MFK'nun kredileri oluşturulmaktadır. Bu MFK'lardan RCPB, yalnız mevduatın % 75,27'e ve kredinin %76,21'sine sahiptir.

Burkina Faso en büyük MFK olan RCPB'nin tarım kredisinin payı %25'tir. Bankalara göre MFK'ların tarım sektörüne daha çok ilgi göstermektedir.

2008 yılın mikro finans sektörünün Aktif toplamı 98 828 159 585 FCA idi, yaklaşık 197.656.319,17 USD.2008 yılın bilançosunda aktifin %70 krediler oluşturulmaktadır. Hazır değerler ise %19'dur. Pasifin %67'si mevduatlar, %7 yabancı kaynaklar (ödünç) %18 öz kaynaklar ve %8 diğer kaynaklar oluşturulmaktadır

MFK'ların aktifinin %70'i krediler oluşturmaktadır. Hazır değerler ise %19'dur. Pasifin %67'i mevduatlar, %7'si yabancı kaynaklar (ödünç) ,%18'i öz kaynaklar ve %8 diğer kaynaklar oluşturulmaktadır.

Gelir tablosuna bakıldığında gelirlerin,%59'u faiz geliridir. Toplam finansal giderleri ise %67'dir. Gelir tablosundan MFK'ları dış kaynak kullanmadığını göstermektedir. Faiz gelirleri pasifin %59 iken faiz giderleri ise sadece %4,9'dur. Ayrıca MFK'ları 2008 yılın sonunda 1 916 289 711 FCFA kar elde etmiştir. Böylece MFK'ları sosyal hedefinin yanında finansal hedefini sağlamıştır.

Batı Afrika mikro finans kanununa göre MFK'ların yılsonu bilançosunda en az %15 öz sermaye olması gerekir. 2008 yılında %18 öz sermaye ile Burkina Faso'nun mikro finans sektörü bu kuralı uyum sağlamıştır.

Mikro finans sektörü 2008 yılında uzun vadeli kaynaklar orta ve uzun vadeli varlıkları finanse etmesi gerektiği kuralına uyum sağlayamamıştır. Bu rasyonun değeri %100 olması gerekirken 2008 yılında %139 çıktı. Dolayısıyla MFK'lar kısa vadeli kaynakla uzun ve orta vadeli aktifi finanse etmiştir. Ancak likidite katsayısına bakıldığında MFK'ların likidite durumu iyidir. MFK'lar en az %80 likidite katsayısı sağlaması gerekirken MFK'lar likidite katsayısı %81'e çıkmıştır. .

Burkina Faso'daki MFK'ların 2008 yılında karlılık durumunun iyi olduğu tespit edilmiştir. Burkina Faso'nun mikro finans sektörü 2008 yılın %2 ROA ve %10,6 ROE karlılık açında durumu normal olduğu tespit edilmiştir. Aktif karlılık oranı ROA standartlara göre en az %2 olması gerekirken, ROE %10'nun üzerinde olmasını beklenmektedir. Burkina Faso'nun mikro sektörünün ulaştığı %2 ROA seviyesi ile dünyadaki mikro finans ROA ortalamasına ulaştığı tespit edilmiştir.

Son olarak Burkina Faso, mikro finans sektörünün daha etkin olması için önerilerimiz aşağıdaki gibi özetlenmiştir;

İnsanların büyük kısmı %80 tarımla uğraştıkları için tarımsal kredilerin çoğaltması ile birçok insan finansal hizmetlerden istifade edebilecektir. Böylece hem ekonomi büyüme sağlanmış olur hem de yoksullukla mücadele hız kazanır.

Tarım kredileri için grup kredi tercih edilebilir. Tarımda ailece çalışılmaktadır, şirket olarak çalışmadıkları için onlara kredi vermek için grup oluşturmakta fayda vardır.

Kredinin geri ödemesini sağlamak için grup baskısı gerekebilir. KOBİ'lerin duran varlık alımında leasing yöntemi uygun olabilir.

Burkana Faso mikro finans hizmetlerinin % 76 'ını sağlayan tek MFK olan RCPB dışında diğer MFK'ların seviyesi çok düşüktür. RCPB 39 MFK'dan oluşmaktadır. Birleşme, MFK'ların finansal ve yönetim kapasitesinin artmasını temin etmektedir.

Devlet mikro finans mekanizmasında daha çok rol oynamalıdır. Fransa'da uygulanan devlet garantili girişimcilik mikro kredi sistemi örnek alınabilir. Hem yoksular hem de işsizler istifade edebilir.

Bazı MFK'lar çok düşük öz sermayeye sahip olduğu için bir finans kurumu için gereken minimum varlıklara sahip olamazlar. Dolayısıyla mevduat gibi kısa vadeli kaynaklar kullanılarak duran varlıkların finansmanı sağlanmaktadır. MFK'ların faaliyetlerine başlamadan önce minimum öz sermaye oranlarını belirlemeleri gerekiyor. Böylece faaliyetleri yürütmek için gereken yatırımlar yapılabilir. Yöneticiler de finans alanında eğitim ve tecrübeye sahip olmalıdırlar.

EK 1. MFK'lara ilişkin genel verileri

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
MFK	330	324	319	275	263	155	154
ÜYE /Müşteri	773 420	928 849	1 031 960	1 111 529	1 176 286	1 212 101	1 402 492
ERKEK		511 293	537 796	661 847	544 581	691 105	703 318
KADIN		317 404	260 365	306 796	278 784	337 780	405 986
TOPLULUK		100 152	233 799	142 886	127 399	183 216	292 688
YURT DIŞI KREDİ	406 967 347	194 161 897	1 093 697 687	4 090 723 962	2 277 988 644		
BANKA KREDİ	2 408 835 493	1 799 505 700	1 564 719 600	2 642 925 652	2 380 038 208		
TASARRUF	63 169 846 576	53 755 572 699	60 755 597 977	71 856 650 692	84 114 724 022	98 414 227 106	133 609 910 156
KREDİ	55 587 468 733	47 835 670 186	58 699 239 775	67 847 969 754	79 378 434 514	85 241 155 261	90 061 055 141
TAKİPTEKİ KREDİ	1 755 570 448	1 438 220 272	2 876 351 039	2 903 790 483	3 763 141 630	3 486 363 250	4 319 466 222
Riskli kredi portföyü 90 gün % (PAR ⁶³)	3,16	3,01	4,9	4,28	4,74	4,09	4,8

Kaynak: Hazine Genel Müdürlüğü, Mikro finans Müdürlüğü

⁶³ PAR=Portfolio at risk

EK 2. Rasyoların hesaplaması

Rasyo	Formül	Koşul
Bir MFK tabi tuttuğu riskleri sınırlaması	$\frac{\text{Borçlar} + \text{katılmihissesenetler}}{\text{toplam kaynaklar}} \times 100$	%100 Maksimum
İstikrarlı kaynaklarla orta ve uzun vadeli varlıkları finanse etmesi	$\frac{\text{Orta ve uzundeli kaynaklar}}{\text{toplam varlıklar}} \times 100$	%100 Maksimum
Yöneticilere ve çalışanlara kredi sınırlaması	$\frac{\text{Yöneticilere ve çalışanlara verilen kredi}}{\text{Özkaynak}} \times 100$	%10
Bir kontrat üzerinde alınan riskin sınırlaması	$\frac{\text{Bir sözleşmenin kredi miktarı}}{\text{Özkaynak}} \times 100$	%10 Maksimum
Likidite katsayısı	$\frac{\text{Likit aktif ve likidite dönüşecek aktifler}}{\text{Borçlar}} \times 100$	%80 Minimum
Kredi ve tasarruf dışı faaliyetlerin sınırlaması	$\frac{\text{kredi ve tasarruf dışı faaliyetlerin bedeli}}{\text{borç} + \text{hisse senetleri}} \times 100$	5% Maksimum
Yasal yedekler	$\frac{\text{Dönem net kar} + \text{kar yedekler}}{100} \times 15$	-
Katılım sınırlaması	$\frac{\text{Hisse senetleri}}{\text{Özkaynak}} \times 100$	25% Maksimum
Öz sermaye yapısı	$\frac{\text{Özkaynak}}{\text{Pasif toplamı}} \times 100$	15% Minimum

Kaynak: BECEAO

Ek3. Bölgelere göre MFK'ların müşterilerin sayısı

BÖLGE	ERKEK	KADIN	TOPLULUK	TOPLAM	%
BOUCLE DU MOUHOUN	49 924	29 313	88 205	167 442	13,96
CASCADE	15 244	4 705	16 571	36 520	3,04
CENTRE	220 493	130 204	21 423	372 120	31,03
CENTRE-EST	31 755	11 112	34 900	77 767	6,48
CENTRE-NORD	17 396	9 080	79 677	106 153	8,85
CENTRE-OUEST	28 874	14 284	4 394	47 552	3,96
CENTRE SUD	19 422	7 201	27 903	54 526	4,55
EST	18 260	16 747	8 183	43 190	3,60
HAUT-BASSIN	89 895	34 684	8 922	133 501	11,13
NORD	24 579	9 162	1 731	35 472	2,96
PLATEAU CENTRAL	13 607	5 842	6 463	25 912	2,16
SAHEL	24 439	9 861	9 033	43 333	3,61
SUD-OUEST	31 584	14 675	9 618	55 877	4,66
TOPLAM	585 472	296 870	317 023	1 199 365	100,00

Kaynak: Moussa, Yousouf, Sie-Thierry, Carthographie des SFD, 2011, S.18

KAYNAKÇA

Kitaplar

AJAZ Ahmed khan, Islamic Microfinance, Theory, Policy and practice, İslamic Relief Worldwide, Birmingham, 2009

AKERLOF A.George , SHILLER J. Robert , George A. Akerlof , Robert J.Shiller (2009), Animal Spirits, Princeton University Press, New Jersey. (Neşenur Domaniç, Levent Konyar, Çev). Scala Yayıncılık, 2009

DÜNDAR OZAN Seher, Mikro Finansman, Türkiye kalkınma Bankası AŞ. Matbaası, Kasım 2007

GOURIEROUX Christian, TIOMO André, Risque de crédit, une approche avancée, Economica, 2007

LEDGERWOOD Joanna, Microfinance handbook: An Institutional and financial perspective. World Bank United States of America.1999

NIMAL A. Fernando, Understanding and dealing with highest rates on Microcredit, Asian Development Bank, 2005,

S. Rutherford, Comment les pauvres gèrent leur argent, GRET-KARTHALA, Paris, .2002

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Dünyada ve Türkiye’de Finansal Hizmetlere Erişim ve finansal Eğitim, Mart 2001

Sürelî yayımları

BOUQUET Emmanuelle, WAMPFLER Betty ve RALISON Eliane. Rigueur scientifique et pertinence opérationnelle des études d’impact en microfinance: Une alliance à construire, Revue Tiers monde, No 197, P.91-108. 2009

BOYE Sébastien vd , Le guide de la microfinance. Microcrédit et Epargne pour le développement. Edition d'Organisation. 2009

DI MARIO Filippo vd. , Islamic Finance in Europe, European Central Bank, occasional paper series, No 146/June 2013

DEMIRGUC-KUNT Asli, Klapper.Measuring Financial Inclusion: The Global Findex database.2012

GALLARDO Joselito, Leasing to support Micro and Small Enterprises, The World Bank, 1997

JOHNSON Susan, Ben Rogaly Susan and Ben Rogaly, Microfinance and poverty reduction, OXFAM, UK, 1997

NABETH Marc, Micro-assurance: Macro Enjeux, Revue économique et Financière. No 80, S.329-342, 2005

TCHAKOUTE TCHUIGOUA Hubert, KOUAO Serge les déterminants de la structure financière des institutions de microfinance. Comptabilités, économie et Société. Montpellier: France 2011

WAMPFLER Betty, Les Innovations en matière de microfinance, ouvrent –elle des perspectives pour le financement de l'Agriculture, 1998

İnternet yayınları

ACCION, <http://www.accionusa.org/home/support-accion/learn/microlending-in-the-united-states.aspx>, (erişim 10.12.2013)

RCPB, <http://www.rcpb.bf/spip.php?article4>, (erişim 15.05.2013)

BA Amadou (2010), İmpact du microcrédit sur la rentabilité économique des micro-entreprises, <http://www.gamifi.org/IMG/pdf/etude-2.pdf> (20/12/2013)

CGAP: <http://www.cgap.org/> (erişim, 15.11.2013)

GGAP, Mesure et contrôle des impayés et calcul et fixation des taux d'intérêts. http://www.ruralfinance.org/fileadmin/templates/rflc/documents/1126184202791_Delinquency_measurement_and_control_and_2068122577.pdf (erişim 20.05.2013)

GORDON David, Indicators of Poverty and hunger,
http://www.un.org/esa/socdev/unyin/documents/ydiDavidGordon_poverty.pdf, (erişim, 15.11.2013)

JAVOY Emmanuelle, La Finance durable a-t-elle un avenir durable?, la perspective du microcrédit, Planetfinance, 2011 :
http://www.lafinancepourtous.com/IMG/pdf/3_Rencontres_IEFP_Emmanuelle_Javoy.pdf (erişim 20.10.2013)

MIX MARKET <http://www.mixmarket.org/> (erişim 13.05.2013)

R. Herrerias, J.O Moreno, Spillovers and long run diffusion of non-performing loans risks, Midwest Finance Association. 2012 Annual Meetings Paper.
http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1927982 (15.12.2014)

https://www.lamicrofinance.org/files/33759_file_DT_Epargne_2012.pdf (erişim, 18.6.2013)

MORVANT-ROUX Solène, Quelle microfinance pour l'agriculture des pays en développement?, 2008: http://www.fondation-farm.org/zoe/doc/farm_synthese_microfinance_.pdf (erişim 20.11.2013)

WAMPFLER Betty, Marie-Rose Mercoiret, Microfinance et organisations paysannes. Quel partage des rôles, quel partenariat dans un contexte de libéralisation? 2002:
<http://microfinancement.cirad.fr/fr/news/bim/Atelier5.pdf> (erişim, 15.11.2013))

http://www.epargnesansfrontiere.org/Articles_c-1-s-41 (erişim, 18.07.2013)

<http://www.globalenvision.org/library/4/1051>, (erişim 16.12.2013)

<http://www.microworld.org/fr/about-microworld/propos-du-microcr%C3%A9dit>
(erişim,15.08.2013)

<http://www.cgap.org/sites/default/files/CGAP-Consensus-Guidelines-Key-Principles-of-Microfinance-Jan-2004.pdf>, (erişim 20.11.2013)

http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/article/ecofi_0987-3368_2005_num_80_3_4108 , (erişim, 04.9.2013)

http://serpam.istanbul.edu.tr/wp-content/uploads/2012/09/Islami_Finans.pdf (erişim , 30.12.2013)

https://www.lamicrofinance.org/resource_centers/impactperf/impactperf5, (erişim 22.12.2013)

Diğer kaynaklar

AKMAN Şeyma, Bankacılık sektöründe Problemlili Krediler ve Ekonomi Üzerindeki Etkileri, İstanbul ticaret Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.. 2012

BANQUE DE FRANCE, Rapport annuel 2011 de l'observatoire de la microfinance,

CAISSE LIĞDİ BAORE(CLB) , Manuel de procédure de crédit

CGAP, Sub-saharan Afrika microfinance Analysis and Benchmarking Report 2010

DIRECTION DE LA MICROFINANCE, Rapport 2008.

GARDIOL, La mobilisation de l'Epargne, DDC, ,2004

INSD statistiques annuelles 2008

KANGELDİEV Jaylynbek, mikro finans ve Kırgızistan örneği, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler enstitüsü. Yüksek lisans Tezi, 2010

MINISTERE DE L'ECONOMIE ET DES FINANCES, SCADD Burkina Faso 2011-2015.

ÖZGÜR Ersan, Katılım Bankalarının Finansal Etkinliği ve mevduat bankaları ile rekabet edebilirliği. Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal bilimler Enstitüsü. Doktora tezi 2007.

SAWADOGO Safiatou, SAVADOGO Ali, Gestion des prêts dans les institutions de microfinance,: cas du Centre Financier aux entrepreneurs (CFE), Université de Ouagadougou. Unité de Recherche et de Formation en Science Economique et de gestion, 2007,

TASSEMBEDO Moussa, SORE Yousoufoo ve DİOLOMPO Sie-Thierry, Carthographie des SFD, Rapport final